

**PREDLOG
ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNI ZAKONA O RADU**

Član 1

U Zakonu o radu („Službeni list CG”, br. 49/08, 59/11 i 66/12) u članu 98 stav 1 tačka 1 poslije riječi "zakonom" dodaju se riječi: "za svaki mjesec koji nije isplaćen za period od šest mjeseci prije otvaranja stečaja".

U stavu 2 riječ "socijalno" zamjenjuje se riječima: "penzijsko i invalidsko osiguranje".

Član 2

U članu 99, stav 2 riječi: "tri prosječne zarade u privredi Crne Gore" zamjenjuju se riječima: "dvije minimalne neto zarade u Crnoj Gori".

U stavu 3 poslije riječi "visini" dodaju se riječi: "jedne trećine".

Član 3

Poslije člana 99 dodaje se novi član, koji glasi:

"Pravo na uplatu doprinosa

Član 99a

Licu čiji je radni odnos prestao usljed stečaja, doprinose za penzijsko i invalidsko osiguranje za godine radnog staža koje mu nedostaju za sticanje uslova za penziju, za koji period mu poslodavac nije vršio uplatu tog doprinosa, uplaćuje Fond rada.

Pravo iz stava 1 ovog člana može ostvariti lice koje je do podnošenja zahtjeva za ostvarivanje prava pred Fondom rada steklo jedan od zakonskih uslova za ostvarivanje prava na penziju.

Osnovicu za uplatu doprinosa iz stava 1 ovog člana čini minimalna zarada u Crnoj Gori, utvrđena prije podnošenja zahtjeva Fondu rada".

Stupanje na snagu

Član 4

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore“.

Obrazloženje

I Ustavni osnov za donošenje zakona

Ustavni osnov za donošenje ovog Zakona sadržan je u odredbi člana 16 stav 1 tačka 5 Ustava Crne Gore, kojim je određeno da se zakonom, u skladu sa Ustavom, uređuju i druga pitanja od interesa za Crnu Goru.

II Razlozi za donošenje zakona

U reformi radnog zakonodavstva donijet je novi Zakon o radu 2008. godine u skladu sa standardima Međunarodne organizacije rada (konvencije i preporuke) i propisima Evropske unije, čije su izmijene i dopune u primjeni od 22. decembra 2011. godine.

Osnovni razlog za izmjenu i dopunu Zakona o radu je obraćanje Ministarstvu rada i socijalnog staranja velikog broja građana, koji iako ispunjavaju uslove za ostvarivanje prava na penziju u pogledu godina života i godina radnog staža, to pravo ne mogu da ostvare iz razloga što im poslodavac u vrijeme trajanja radnog odnosa kod njega nije vršio uplatu doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje. U najvećem broju slučajeva se radi o poslodavcima koji su prestali da postoje usljed stečaja, a zaposleni nijesu mogli da namire svoja potraživanja po ovom osnovu iz stečajne mase. Iz tog razloga smo se u dijalogu sa socijalnim partnerima opredijelili za rješavanje ovog problema kroz dopunu Zakona o radu u dijelu koji se odnosi na ostvarivanje prava na uplatu neuplacenih dopinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje preko Fonda rada.

Osim rješavanja ovog problema, izmjene Zakona o radu predložene su i zbog toga što postojeća zakonska rješenja ne predviđaju ograničenje perioda za koji se vrši isplata potraživanja po osnovu zarada, naknada zarada i drugih primanja, kao i naknade štete po pravosnažnim odlukama suda koja ostvaruju preko Fonda rada, što ne poznaje uporedna praksa. Imajući u vidu rješenja zemalja iz našeg okruženja, kao i Inicijativu Fonda rada za izmjenu Zakona o radu u ovom dijelu, koji je povodom podnijetih zahtjeva za ostvarivanje navedenih prava, preko svojih organa upravljanja i stručne službe utvrdio da se radi o značajnim sredstvima po jednom zaposlenom, koja Fond rada dalje ne bi mogao uredno da izmiruje, predložene su izmjene Zakona o radu u pomenutom dijelu. Naime, Fondu rada je za protekli period, podnijeto preko 20.000 hiljada zahtjeva, od kojih je značajan broj onih koji se odnose na isplatu potraživanja po članu 98 Zakona o radu, shodno Zakonu o Fondu rada i Zakonu o opštem upravnom postupku, tako da je utvrđivanje visine za isplatu potraživanja, u skladu sa navedenim zakonskim odredbama, drastično opteretilo budžet Fonda rada i budžet Crne Gore. Imajući u vidu opšte poznati razlog, da je naplata svih potraživanja od privrednih subjekata u stečaju (često neznatne stečajne mase) teško

ostvariva, tako se zaposleni prebacuju na teret Fonda rada za isplatu potraživanja po navedenom osnovama, pa su se stekli opravdani razlozi za izmjenu i dopunu zakona u naznačenom dijelu i uvede ograničenje određenih prava po tom osnovu.

III Usaglašenost sa evropskim zakonodavstvom i potvrđenim međunarodnim konvencijama

Usklađenost predloga zakona sa odredbama Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropske unije i njenih država članica, s jedne strane i Crne Gore, s druge strane (SSP)

a) Odredbe SSP sa kojima se usklađuje propis:

glava VI, Usklađivanje zakonodavstva, sprovođenje zakona i pravila konkurencije, član 79 – Radni uslovi i jednake mogućnosti

Glava VII, Politike saradnje, član 101 – Saradnja u oblasti socijalne politike, stav 2 i 3.

Usklađenost predloga zakona sa pravnim tekovinama Evropske unije

Usklađenost sa primarnim izvorima prava Evropske unije:

UFEU, Dio TREĆI, Politike i unutrašnje akcije Unije, Glava X, Socijalna politika, član 156, stav 1, tačka 2-Treaty on the functioning of the EU, Part three, Union policies and international actions, Title x, Social Policy, 156 Paragraf 1 Poin 2.

Usklađenost sa sekundarnim izvorima prava Evropske unije :

[32008L0094 \(Eurlex: 05.20.30.20\)](#)

Direktiva 2008/94/EZ Evropskoga parlamenta i Vijeća od 23. oktobra 2008. o zaštiti zaposlenih u slučaju insolventnosti njihovih poslodavaca

Potpuno usklađeno

Usklađenost sa ostalim izvorima međunarodnog prava:

Međunarodni Pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (član 9)

Evropska socijalna povelja, I Preambula, Dio I, stav 1 tač. 12 i 25, Dio II, Pravo na socijalno osiguranje, član 12, član 25 Pravo radnika na zaštitu njihovih potraživanja u slučaju nesolventnosti poslodavca

IV Objašnjenje osnovnih zakonskih rješenja

U članu 1 stav 1 predloženih izmjena predviđa se ograničenje perioda za koji se vrši isplata potraživanja po osnovu zarade i naknade zarade za vrijeme odsustvovanja sa rada zbog privremene spriječenosti za rad po propisima o zdravstvenom osiguranju, na način što lica koja su podnijela zahtjev Fondu rada ovo pravo mogu ostvariti za period od šest mjeseci prije otvaranja stečaja, ukoliko im neko od navedenih potraživanja u tom periodu nije isplaćeno.

U stavu 2 člana 1 mijenja se postojeće rješenje na način što se umjesto prava na uplatu doprinosa za obavezno socijalno osiguranje predviđa uplata doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje. Ovakvo rješenje predloženo je imajući u vidu rješenja Zakona o zdravstvenom osiguranju i činjenicu da se prava iz zdravstvenog osiguranje ostvaruju u periodu kada je lice imalo status osiguranika. Kako bi se u konkretnom slučaju radilo o uplati doprinosa za prethodni period, odnosno za lica koja više nemaju status osiguranika koji je u radnom odnosu, već to pravo ostvaruju ili kod drugog poslodavca ili kao nezaposlena lica, to postojeće rješenje nema svrhu.

Članom 2 Predloga zakona predviđaju se ograničenja visine isplate otpremnine zbog odlaska u penziju i naknade štete po osnovu pravosnažne odluke suda, na način što se isplata otpremnine zbog odlaska u penziju preko Fonda rada vrši u visini od dvije minimalne neto zarade u Crnoj Gori (umjesto tri prosječne zarade u privredi Crne Gore, kako je predviđeno važećim rješenjima), dok se naknada štete na osnovu odluke suda donijete u kalendarskoj godini u kojoj je pokrenut stečajni postupak zbog povrede na radu ili profesionalnog oboljenja, ako je ta odluka postala pravosnažna prije pokretanja stečajnog postupka isplaćuje u visini jedne trećine naknade utvrđene odlukom nadležnog suda.

Članom 3 Predloga uvodi se novi član 99a, kojim se utvrđuje jedno novo pravo koje se može ostvariti pred Fondom rada – pravo na uplatu doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje. Ovo pravo mogu ostvariti lica čiji je radni odnos prestao usljed stečaja, za godine radnog staža koje im nedostaju za sticanje uslova za penziju, za koji period im poslodavac nije vršio uplatu tog doprinosa.

Prema predloženim rješenjima, ovo pravo mogu ostavriti lica koja su do podnošenja zahtjeva pred Fondom rada stekla jedan od zakonom predviđenih uslova za ostvarivanje prava na penziju, pri čemu će osnovicu za uplatu doprinosa činiti minimalna zarada u crnoj Gori koja je utvrđena prije podnošenja zahtjeva Fondu rada.

V Procjena fiskalnih sredstava za sprovođenje zakona

Za sprovođenje ovog zakona u Budžetu Crne Gore, nije potrebno obezbjeđivati posebna sredstva.

VI Skraćeni postupak za donošenje zakona

U skladu sa članom 151 Poslovnika Skupštine Crne Gore, predlaže se donošenje Predloga zakona o izmjenama i dopuni Zakona o radu po skraćenom postupku.

Razlozi zbog kojih se predlaže donošenje Zakona po skraćenom postupku su takvi, što bi nedonošenje istog, kojim se vrši restrikcija prava za neisplaćena potraživanja iz člana 98 Zakona o radu i konstituisanje mogućnosti uplate doprinosa za penzijsko i invalidsko osiguranje za lica kojima je radni odnos prestao usljed stečaja, moglo prouzrokovati štetne posljedice kako za lica koja su podnijela zahtjev Fondu rada za ostvarivanje tih prava, tako i za obezbjeđivanje budžetskih i drugih sredstava Fondu, za te namjene.

U izradi Predloga ovog zakona izvršene su prethodne konsultacije sa socijalnim partnerima, te zbog hitnosti rješavanja ovog problema, ovaj Predlog nije mogao biti stavljen u proceduru javne rasprave.

ZAKON O RADU
(„Sl. list CG“ br. 49/08, 59/11i 66/12)

Pregled članova koji se mijenjaju i dopunjavaju

Pravo na isplatu

Član 98

(1) Zaposleni ima pravo na isplatu:

1) zarade i naknade zarade za vrijeme odsustvovanja sa rada zbog privremene spriječenosti za rad po propisima o zdravstvenom osiguranju koju je bio dužan da isplati poslodavac u skladu sa ovim zakonom;

2) naknade štete za neiskorišćeni godišnji odmor usljed krivice poslodavca, za kalendarsku godinu u kojoj je pokrenut stečajni postupak, ako je to pravo imao prije pokretanja stečajnog postupka;

3) otpremnine zbog odlaska u penziju u kalendarskoj godini u kojoj je pokrenut stečajni postupak, ako je pravo na penziju ostvario prije pokretanja stečajnog postupka;

4) naknade štete na osnovu odluke suda donijete u kalendarskoj godini u kojoj je pokrenut stečajni postupak, zbog povrede na radu ili profesionalnog oboljenja, ako je ta odluka postala pravosnažna prije pokretanja stečajnog postupka.

(2) Zaposleni ima pravo na uplatu doprinosa za obavezno socijalno osiguranje iz stava 1 tačka 1 ovog člana, u skladu sa propisima o obaveznom socijalnom osiguranju.

Visina isplate

Član 99

(1) Zarada i naknada zarade iz člana 98 stav 1 tač. 1 i 2 ovog zakona isplaćuje se u visini minimalne zarade, odnosno naknada štete za neiskorišćeni godišnji odmor.

(2) Otpremnina zbog odlaska u penziju iz člana 98 stav 1 tačka 3 ovog zakona isplaćuje se u visini tri prosječne zarade u privredi Crne Gore.

(3) Naknada štete iz člana 98 stav 1 tačka 4 ovog zakona isplaćuje se u visini naknade utvrđene odlukom nadležnog suda.

IZMENJENA EVROPSKA SOCIJALNA POVELJA

Strazbur, 3. maj 1996

Preambula

Vlade potpisnice ovog dokumenta, kao članice Saveta Evrope, Smatrajući da je cilj Saveta Evrope da postigne veće jedinstvo medju svojim članicama radi očuvanja i ostvarivanja ideala i principa koji predstavljaju njihovo zajedničko nasledje i radi olakšavanja njihovog ekonomskog i društvenog razvoja, naročito očuvanjem i daljim ostvarivanjem ljudskih prava i osnovnih sloboda;

Smatrajući da su se u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda potpisanoj u Rimu 4. novembra 1950, i dodatnim protokolima države članice Saveta Evrope složile da obezbede svom stanovništvu građanska i politička prava i slobode navedene u tim dokumentima;

Smatrajući da su se Evropskom socijalnom poveljom koja je otvorena za potpis u Turinu 18. oktobra 1961. godine i dodatnim protokolima države članice Saveta Evrope složile da obezbede svom stanovništvu socijalna prava koja su precizirana u tim dokumentima kako bi poboljšali životni standard i socijalno blagostanje;

Podsećajući da je Ministarska konferencija o ljudskim pravima održana u Rimu 5. novembra 1990. godine naglasila potrebu da se, s jedne strane, očuva nedeljiva priroda svih ljudskih prava bilo da su ona građanska, politička, ekonomska, socijalna ili kulturna i da se, s druge strane, Evropskoj socijalnoj povelji pruži svež podsticaj;

Rešeni da, kao što je i odlučeno za vreme Ministarske konferencije održane u Turinu 21. i 22. oktobra 1991. godine osavremene i prilagode suštinski sadržaj Povelje, kako bi posebno uzeli u obzir suštinske socijalne promene do kojih je došlo od usvajanja teksta Povelje;

Uviđajući prednost da u Izmenjenu povelju, koja je zamišljena tako da postepeno zauzme mesto Evropske socijalne povelje, unesu prava garantovana Poveljom i njenim dosadašnjim izmenama, prava garantovana Dodatnim protokolom iz 1988. godine i da dodaju nova prava,
Složile su se o sledećem:

Deo I

Strane ugovornice prihvataju kao cilj svoje politike, kojem teže svim odgovarajućim sredstvima, kako nacionalnim, tako i medjunarodnim, postizanje uslova u kojima sledeća prava i principi mogu biti delotvorno ostvareni:

1. Svako mora imati priliku da zaradi za život obavljanjem posla koji je slobodno izabrao.

2. Svi radnici imaju pravo na pravedne uslove rada.
3. Svi radnici imaju pravo na bezbedne i zdrave radne uslove.
4. Svi radnici imaju pravo na pravičnu naknadnu koja je dovoljna za pristojan životni standard za njih i njihove porodice.
5. Svi radnici i poslodavci imaju pravo na slobodu udruživanja u nacionalne ili međunarodne organizacije radi zaštite svojih ekonomskih i socijalnih interesa.
6. Svi radnici i poslodavci imaju pravo na kolektivno pregovaranje.
7. Deca i omladina imaju pravo na specijalnu zaštitu od fizičkih i moralnih rizika kojima su izloženi.
8. Zaposlene žene, u slučaju materinstva, imaju pravo na specijalnu zaštitu.

9. Svako ima pravo na odgovarajuću pomoć prilikom profesionalne orijentacije sa ciljem da mu se pomogne u izboru zanimanja koje je u skladu sa njegovim ličnim sposobnostima i interesovanjima.
10. Svako ima pravo na odgovarajuće pogodnosti prilikom profesionalne obuke.
11. Svako ima pravo da koristi pogodnosti svih mera koje mu omogućavaju da uživa najviši mogući dostupni standard zdravlja.
12. Svi radnici i oni koje oni izdržavaju imaju pravo na socijalno osiguranje.
13. Svako bez odgovarajućih sredstava ima pravo na socijalnu i medicinsku pomoć.
14. Svako ima pravo da koristi usluge službi socijalnog staranja.
15. Hendikepirane osobe imaju pravo na nezavisnost, socijalnu integraciju i na učešće u životu zajednice.
16. Porodica kao osnovna jedinica društva ima pravo na odgovarajuću društvenu, zakonsku i ekonomsku zaštitu radi obezbeđivanja svog punog razvoja.
17. Deca i omladina imaju pravo na odgovarajuću socijalnu, zakonsku i ekonomsku zaštitu.
18. Državljeni svake od strana ugovornica imaju pravo da se bave bilo kojim unosnim poslom na teritoriji bilo koje druge strane ugovornice na osnovi jednakosti sa njenim državljanima, uz ograničenja koja su zasnovana na ubedljivim ekonomskim ili društvenim razlozima.
19. Svi radnici imaju pravo na jednake mogućnosti i jednak tretman u pogledu zapošljavanja i nameštenja bez diskriminacije na osnovu pola.
20. Svi radnici imaju pravo na jednake mogućnosti i jednak tretman u pogledu zapošljavanja i nameštenja bez diskriminacije na osnovu pola.
21. Radnici imaju pravo da budu informisani i konsultovani u okviru svojih preuzetništava.
22. Radnici imaju pravo da učestvuju u odlučivanju i poboljšavanju vezanom za radne uslove i radnu okolinu i njihovim preduzetništvima.
23. Svako staro lice ima pravo na društvenu zaštitu.
24. Svi radnici imaju pravo na zaštitu u slučaju prestanka zaposlenja.
25. Svi radnici imaju pravo na zaštitu svojih potraživanja u slučaju nesloventnosti njihovih poslodavaca.
26. Svi radnici imaju pravo na dostojanstvo na radu.
27. Sva lica koja imaju porodične odgovornosti, a koja su zaposlena ili bi želela da budu zaposlena imaju na to pravo bez podvrgavanja diskriminaciji i, koliko god je to moguće, bez sukoba između njihovog zaposlenja i porodičnih odgovornosti.
28. Radnički predstavnici u okviru preduzetništava imaju pravo na zaštitu od akata usmerenih protiv njih i trebalo bi im omogućiti odgovarajuće pogodnosti kako bi obavljali svoju ulogu.
29. Svi radnici imaju pravo da budu informisani o postupku u slučaju kolektivnog otpuštanja.
30. Svako ima pravo na zaštitu protiv siromaštva i društvenog isključivanja.
31. Svako ima pravo na smeštaj.

Deo II

Strane ugovornice prihvataju da, onako kako je predviđeno Delom III, preuzmu obaveze koje su navedene u sledećim članovima i stavovima.

Član 1 — Pravo na rad

U nameri da obezbede delotvorno osvarivanje prava na rad, strane ugovornice obavezuju se:

1. da prihvate kao jedan od svojih primarnih ciljeva i dužnosti da obezbede i očuvaju što je moguće viši i stabilniji nivo zapošljavanja u cilju postizanja pune zaposlenosti;
2. da efikasno štite pravo radnika da zaradjuje za život na poslu koji je slobodno odabrao;
3. da uspostave ili očuvaju besplatne usluge zapošljavanja za sve radnike;
4. da obezbede ili unapredjuju odgovarajuću profesionalnu orijentaciju, obuku i rehabilitaciju.

Član 2 — Pravo na pravične uslove rada

U cilju obezbeđivanja efikasnog ostvarivanja prava na pravične uslove rada, strane ugovornice se obavezuju:

1. da osiguraju razuman broj dnevnih i nedeljnih radnih sati, da se radna nedelja postepeno smanjuje do nivoa koji dozvoljavaju porast produktivnosti i drugi relevantni faktori;
2. da obezbede plaćene praznične dane;
3. da obezbede najmanje četiri nedelje plaćenog godišnjeg odmora;
4. da uklone rizike prilikom obavljanja izuzetno opasnih ili nezdravih zanimanja, a tamo gde to još uvek nije moguće da uklone ili u dovoljnoj meri umanje ove rizike, da obezbede ili smanjivanje broja radnih sati ili dodatan broj plaćenih dana odmora za radnike koji su angažovani na takvim poslovima.
5. da obezbede period nedeljnog odmora koji će, u meri u kojoj je to moguće, da se poklopi sa danom koji je tradicionalno ili po običaju dan odmora u toj zemlji ili tom regionu.
6. da osiguraju da radnici budu obavešteni u pismenoj formi, što je pre moguće, a u svakom slučaju nipošto posle isteka dva meseca od datuma početka njihovog zaposlenja, o suštinskim aspektima ugovornog odnosa ili odnosa zaposlenja.
7. da obezbede da radnici koji obavljaju svoj rad tokom noći imaju korist od onih mera koje uzimaju u obzir posebnu prirodu takvog rada.

Član 3 — Pravo na bezbedne i zdrave radne uslove

U cilju obezbeđivanja efikasnog ostvarivanja prava na bezbedne i zdrave radne uslove, države ugovornice se obavezuju, u konsultaciji sa organizacijama poslodavaca i radnika:

1. da formulišu, primene i periodično nadgledaju jedinstvenu nacionalnu politiku o bezbednosti na poslu, zdravlju na poslu i radnoj sredini. Prvenstveni cilj ove politike jeste poboljšavanje bezbednosti i zdravlja na poslu i sprečavanje nezgoda i povreda do kojih može doći, a vezane su za posao ili se dešavaju za vreme posla, posebno tako što bi se smanjivali uzroci i rizici do kojih neminovno dolazi u radnoj sredini.
2. da donesu propise u vezi bezbednosti i zdravstvene propise;
3. da obezbede primenu takvih propisa merama odgovarajućeg nadzora;

4. da unaprede postepeni razvoj zdravstvene službe na poslu za sve radnike koja bi imala prevashodno preventivne i savetodavne funkcije.

Član 4 — Pravo na poštenu naknadu

U cilju da obezbede efikasno ostvarivanje prava na poštenu naknadu, strane ugovornice obavezuju se:

1. da priznaju pravo radnika na naknadu koja će njima i njihovim porodicama obezbediti pristojan životni standard;
2. da priznaju pravo radnika na povećanu stopu naknade za prekovremeni rad, uz mogućnost izuzetaka u konkretnim slučajevima;
3. da priznaju pravo muškarcima i ženama na jednaku platu za rad jednake vrednosti;
4. da priznaju pravo svih radnika na razuman period otkaznog roka u slučaju prestanka zaposlenja;
5. da dozvole smanjenje plate samo pod uslovima i do iznosa propisanog nacionalnim zakonodavstvom ili propisima ili fiksiranog kolektivnim ugovorima ili arbitražnim odlukama.

Ostvarivanje ovih prava biće omogućeno slobodno dogovorenim kolektivnim ugovorima, statutarnim mehanizmima utvrđivanja visine nadnica, ili drugim sredstvima u skladu sa nacionalnim okolnostima.

Član 5 — Pravo na organizovanje

Kako bi se obezbedilo unapredjivanje slobode radnika i poslodavaca da stvaraju lokalne, nacionalne ili medjunarodne organizacije za zaštitu njihovih ekonomskih i socijalnih interesa i da se pridruže tim organizacijama, strane ugovornice obavezuju se da unutrašnje pravo neće ugroziti, niti će biti primenjivano tako da ugrozi ovu slobodu. Domet do koga će garantije koje su predviđene u ovom članu biti primenjivane na policiju biće određen unutrašnjim zakonima ili propisima. Princip koji reguliše primenu ovih garantija na pripadnike vojnih snaga i domet do koga će biti primenjivane na lica u ovoj kategoriji biće isto tako određeni nacionalnim zakonima ili propisima.

Član 6 — Pravo na kolektivno pregovaranje

Kako bi se obezbedilo ostvarivanje prava na kolektivno pregovaranje, strane ugovornice se obavezuju:

1. da promovišu zajedničke konsultacije izmedju radnika i zaposlenih;
2. da promovišu, kada je neophodno i odgovarajuće, mehanizam za dobrovoljne pregovore izmedju poslodavaca ili organizacija poslodavaca i organizacija radnika, sa ciljem da se regulišu uslovi i pogodnosti zapošljavanja putem kolektivnih ugovora;
3. da promovišu uspostavljanje i upotrebu odgovarajućih mehanizama za pomirenje i dobrovoljnu arbitražu za rešavanje radnih sporova; i priznaju:
4. pravo radnika i poslodavaca na kolektivnu akciju u slučaju sukoba interesa, uključujući pravo na štrajk, u skladu sa obavezama koje mogu da proisteknu iz kolektivnih ugovora kojima su prethodno pristupili.

Član 7 — Pravo dece i omladine na zaštitu

Da bi se obezbedilo delotvorno ostvarivanje prava dece i omladine na zaštitu, strane ugovornice se obavezuju:

1. da obezbede da minimalni uzrast za prijem na posao bude 15 godina, uz izuzetak za decu koja su zaposlena na propisanim lakim poslovima bez štete po njihovo zdravlje, moral ili obrazovanje;
2. da obezbede da minimalna starosna dob za prijem na posao bude osamnaest godina u odnosu na propisane poslove koji se smatraju opasnim i nezdravim;
3. da obezbede da lica koja još uvek podležu obaveznom obrazovanju ne budu zapošljavana na takvim poslovima koji bi ih lišili svih prednosti obrazovnog procesa;
4. da obezbede da radni sati za lica izpod 18 godina budu ograničeni u skladu sa potrebama njihovog razvoja, a naročito sa njihovom potrebom za profesionalnom obukom;
5. da priznaju pravo mladih radnika i šegrta na poštnu platu ili druge odgovarajuće prihode;
6. da obezbede da vreme koje mlade osobe provedu na profesionalnom obrazovanju za vreme uobičajenog radnog vremena uz saglasnost poslodavca bude tretirano kao deo radnog dana;
7. da obezbede da zaposlene osobe mlađe od 18 godina imaju pravo na ne manje od četiri nedelje plaćenog godišnjeg odmora;
8. da obezbede da lica ispod 18 godina ne budu angažovana na noćnim poslovima sa izuzetkom pojedinih poslova koji su određeni nacionalnim zakonima i propisima;
9. da obezbede da lica ispod 18 godina koja su angažovana na poslovima koji su navedeni u nacionalnim zakonima ili propisima budu podvrgnuta redovnoj medicinskoj kontroli;
10. da obezbede specijalnu zaštitu od fizičkih i moralnih opasnosti kojima su izložena deca i mladi ljudi, i naročito protiv onih koji proističu neposredno ili posredno iz njihovog posla.

Član 8 — Pravo zaposlenih žena na zaštitu materinstva

U nameri da obezbede efikasno ostvarivanje prava zaposlenih žena na zaštitu materinstva, strane ugovornice obavezuju se:

1. da obezbede bilo plaćenim odsustvom, bilo adekvatnim davanjima iz socijalnog osiguranja ili davanjima iz javnih fondova za zaposlene žene, da uzmu odsustvo pre i posle rođenja deteta u ukupnoj dužini od makar 14 nedelja;
2. da smatraju nezakonitim ako poslodavac ženi da otkaz u periodu od kada je obavestila svog poslodavca da je trudna do kraja njenog porodijskog odsustva ili da joj da otkaz u takvom trenutku kada bi otkazni rok istekao za vreme takvog odsustva;
3. da obezbede da majke koje neguju svoju decu imaju pravo na dovoljno slobodnog vremena za te svrhe;
4. da regulišu zapošljavanje na noćnim poslovima za trudne žene, žene koje su nedavno rodile dete i one koje neguju svoje dete;
5. da zabrane zapošljavanje trudnih žena, žena koje su nedavno rodile dete ili onih koje neguju svoju decu na podzemnim miniranjima i na svim drugim poslovima koji za njih nisu pogodni zato što su opasni, nezdravi, ili što su naporni i da preduzmu odgovarajuće mere da bi zaštitili pravo ovih žena na zapošljavanje;

Član 9 — Pravo na profesionalnu orijentaciju

Da bi se osiguralo efikasno ostvarivanje prava na profesionalnu orijentaciju, strane ugovornice obavezuju se da obezbede, ili promovišu, prema potrebi, službu koja će pomagati svim licima, uključujući i hendikepirane, da reše probleme koji se tiču profesionalnog izbora i napretka, sa dužnim poštovanjem prema osobinama pojedinaca i njihovom odnosu prema profesionalnim okolnostima: ova pomoć trebalo bi da bude dostupna besplatno, kako omladini, uključujući školsku decu, tako i odraslima.

Član 10 — Pravo na profesionalnu obuku

Da bi se obezbedilo efikasno ostvarivanje prava na profesionalnu obuku, strane ugovornice se obavezuju:

1. da obezbede ili promovišu, prema potrebi, tehničku i profesionalnu obuku svih lica, uključujući hendikepirana lica, u konsultaciji sa organizacijama poslodavaca i radnika, i da obezbede dostupnost višeg tehničkog i univerzitetskog obrazovanja koja bi se zasnivala isključivo na individualnim sposobnostima;
2. da obezbede ili promovišu sistem šegrtovanja i drugih sistematskih načina obuke mladih u različitim zanimanjima;

3. da obezbede ili promovišu, prema potrebi;

a) adekvatne i dostupne mogućnosti za obuku odraslih radnika;

b) specijalne mogućnosti za prekvalifikaciju odraslih radnika koja je potrebna zbog tehnološkog razvoja ili novih trendova u zapošljavanju;

4. da obezbede ili unaprede, prema potrebi, posebne mere za prekvalifikaciju i reintegraciju lica koja su zaposlena na duži rok.

5. da podstiču puno ostvarivanje pogodnosti koje su obezbedjene odgovarajućim merama, kao što su:

a) da podstiču puno ostvarivanje pogodnosti koje su obezbedjene odgovarajućim merama, kao što su:

b) pružanje finansijske pomoći u odgovarajućim slučajevima;

c) računanje vremena provedenog na dodatnoj obuci koju pohadja radnik, na zahtev njegovog poslodavca, u normalne radne sate, za vreme zaposlenja;

d) obezbedjivanje, odgovarajućim nadzorom, u konsultaciji sa organizacijama poslodavaca i radnika, efikasnosti šegrtovanja i drugih aranžmana za obuku mladih radnika, i adekvatne zaštite mladih radnika uopšte.

Član 11 — Pravo na zaštitu zdravlja

U nameri da obezbede efikasno ostvarivanje prava na zaštitu zdravlja, strane ugovornice obavezuju se da, bilo same bilo u saradnji sa javnim ili privatnim organizacijama, preduzmu odgovarajuće mere koje bi trebalo, inter alia:

1. da uklone u najvećoj mogućoj meri uzroke lošeg zdravlja;

2. da obezbede savetodavne i obrazovne pogodnosti za unapređivanje zdravlja i podsticanje individualne odgovornosti po pitanjima zdravlja;

3. da spreče u najvećoj mogućoj meri epidemiološka, endemska i druga oboljenja, kao i nesrećne slučajeve.

Član 12 — Pravo na socijalno osiguranje

Da bi se obezbedilo efikasno ostvarivanje prava na socijalno osiguranje strane ugovornice se obavezuju:

1. da uspostave ili održe sistem socijalnog osiguranja,
2. da održe sistem socijalnog osiguranja na zadovoljavajućem nivou, makar jednakom onom koji je potreban za ratifikaciju Evropskog kodeksa socijalne sigurnosti;
3. da nastoje da postupno podignu sistem socijalnog osiguranja na viši nivo;
4. da preduzmu korake, zaključivanjem odgovarajućih bilateralnih i multilateralnih sporazuma, ili na drugi način, i zavisno od uslova postavljenih u takvim sporazumima, kako bi obezbedili:
 - a) jednak tretman državljana drugih država ugovornica sa tretmanom sopstvenih državljana u pogledu prava na socijalno osiguranje, uključujući zadržavanje pogodnosti koje proističu iz zakonodavstva o socijalnom osiguranju, bez obzira na akcije koje zaštićena lica mogu da preduzmu između teritorija strana ugovornica;
 - b) dodeljivanje, održavanje i nastavak prava iz socijalnog osiguranja takvim sredstvima kao što je akumulacija osiguranja ili perioda zaposlenosti koji su ostvareni prema zakonodavstvu svake od strana ugovornica.

Član 13 — Pravo na socijalnu i medicinsku pomoć

Da bi obezbedile efikasno ostvarivanje prava na socijalnu i medicinsku pomoć, strane ugovornice se obavezuju:

1. da obezbede da svaka osoba koja nema adekvatna sredstva i koja je onesposobljena da obezbedi takva sredstva bilo sopstvenim naporima ili iz drugih izvora, naročito povlastice iz šeme socijalnog osiguranja, dobije adekvatnu pomoć i, u slučaju bolesti, pomoć koja joj je neophodna;
2. da obezbede da se osobama koje primaju takvu pomoć neće zbog toga umanjiti njihova politička ili socijalna prava;
3. da obezbede da svako može preko odgovarajuće javne ili privatne službe da dobije takve savete i ličnu pomoć koji su mu potrebni kako bi sprečio ili otklonio ili ublažio ličnu ili porodičnu oskudicu;
4. da primene odredbe navedene u stavovima 1, 2. i 3. ovog člana na ravnopravnoj osnovi prema svojim državljanima i državljanima drugih strana ugovornica koji su zakonito na toj teritoriji, u skladu sa svojim obavezama prema Evropskoj konvenciji o socijalnoj i medicinskoj pomoći, potpisanoj u Parizu 11. decembra 1953.

Član 14 — Pravo na beneficije iz službe socijalnog staranja

Da bi obezbedile efikasno ostvarivanje prava na beneficije iz socijalnog staranja, strane ugovornice obavezuju se:

1. da promovišu ili obezbede službe koje, metodama socijalnog rada, mogu da doprinesu socijalnom staranju i razvoju kako pojedinaca tako i grupa u zajednici, i njihovom prilagodjavanju socijalnoj sredini;
2. da podstiču učešće pojedinaca i dobrovoljnih ili drugih organizacija u uspostavljanju i održavanju takvih službi.

Član 15 — Pravo hendikepiranih lica na nezavisnost, socijalnu integraciju i učešće u životu zajednice

Da bi se obezbedilo delotvorno ostvarivanje prava hendikepiranih lica, bez obzira na uzrast ili prirodu nesposobnosti, na nezavisnost, socijalnu integraciju i učešće u životu zajednice, strane ugovornice posebno se obavezuju:

1. da preduzmu neophodne mere kako bi obezbedile hendikepiranim licima potrebno usmerenje, obrazovanje i profesionalnu obuku, u okviru redovnih mehanizama kada god je to moguće, ili, kada to nije moguće, pomoću specijalizovanih ustanova, javnih ili privatnih:

2. da unaprede pristup ovim licima zapošljavanju svim merama koje na neki način ohrabruju poslodavce da zaposle ili i dalje zapošljavaju hendikepirana lica u uobičajenoj radnoj sredini i da prilagode radne uslove potrebama hendikepiranih ili, kada tako nešto nije moguće zbog razloga onesposobljenosti, organizovanjem ili stvaranjem posebne vrste zapošljavanja prilagođene stepenu nesposobnosti. U određenim situacijama takve mere mogu obuhvatiti poseban raspored i dodatne službe.

3. da unaprede njihovu punu društvenu integraciju i učešće u životu zajednice posebno takvim merama, uključujući i tehničku pomoć, koje imaju za cilj da prevaziđu barijere sporazumevanja i pokretljivosti i da omoguće pristup transportu, stambenom smeštaju, kulturnim aktivnostima i razonodi.

Član 16 — Pravo porodice na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu

U cilju da obezbedi neophodne uslove za pun razvoj porodice, koja je osnovna jedinica društva, strane ugovornice obavezuju se da unapredjuju ekonomsku, pravnu i socijalnu zaštitu porodičnog života takvim sredstvima kao što su socijalne i porodične povlastice, poreske obaveze, obezbeđivanje porodičnog smeštaja, povlastice za novosklopljene brakove i druge odgovarajuće mere.

Član 17 — Pravo dece i omladine na socijalnu, zakonsku i ekonomsku zaštitu

U cilju da obezbede efikasno ostvarivanje prava dece i omladine da odrastaju u okruženju koje će podsticati pun razvoj njihove ličnosti i njihovih fizičkih i mentalnih potencijala, strane ugovornice, bilo direktno bilo u saradnji sa javnim i privatnim organizacijama, preduzimaju odgovarajuće i neophodne mere koje imaju za cilj:

1. a) da osiguraju da deca i omladina, uzimajući u obzir prava i dužnosti njihovih roditelja uživaju brigu, pomoć i obrazovanje i obuku koja im je potrebna, posebno imajući na umu uspostavljanje i održavanje ustanova i službi koje su dovoljne i odgovaraju ostvarenju ovog cilja;

b) da zaštite decu i omladinu od zapostavljanja, nasilja i iskorišćavanja;

c) da obezbede zaštitu i posebnu pomoć države za decu i mlade koji su privremeno ili definitivno lišeni porodične podrške.

2. da obezbede deci i mladima besplatno osnovno i srednje obrazovanje, kao i da ohrabruju redovno pohađanje nastave.

Član 18 — Pravo na unosan posao na teritoriji druge strane ugovornice

U nameri da obezbede efikasno ostvarivanje prava na obavljanje unosnog posla na teritoriji bilo koje druge strane ugovornice, strane ugovornice se obavezuju:

1. da primene postojeće propise u liberalnom duhu;

2. da pojednostave postojeće formalnosti i da smanje ili ukinu sudske takse i druge troškove koje plaćaju strani radnici ili njihovi poslodavci;

3. da liberalizuju, individualno ili kolektivno, propise koji regulišu zapošljavanje stranih radnika;

i da priznaju:

4. pravo svojim državljanima da napuste zemlju i da se angažuju na unosnom poslu na teritoriji drugih strana ugovornica.

Član 19 — Pravo radnika migranata i njihovih porodica na zaštitu i pomoć

U cilju da obezbede efikasno ostvarivanje prava radnika migranata i njihovih porodica na zaštitu i pomoć na teritoriji bilo koje druge strane ugovornice, strane ugovornice obavezuju se:

1. da održe ili da se uvere u to da se održavaju adekvatne i besplatne službe za pomoć takvim radnicima, naročito u sticanju pravih informacija, i da preduzmu sve neophodne korake, u meri u kojoj to nacionalni zakoni i propisi dozvoljavaju, protiv obmanjivačke propagande u vezi sa emigracijom i imigracijom;

2. da usvoje odgovarajuće mere u okviru svoje nadležnosti kako bi olakšali odlazak, put i prijem takvih radnika i njihovih porodica, i da omoguće, u okviru svoje jurisdikcije, odgovarajuće službe zdravstvene i medicinske zaštite i dobre higijenske uslove za vreme puta;

3. da unaprede, koliko je to moguće, saradnju izmedju socijalnih službi, javnih i privatnih, u zemljama emigracije i zemljama imigracije;

4. da obezbede za takve radnike koji zakonito borave na njihovim teritorijama i u meri u kojoj su ta pitanja regulisana zakonom ili propisima ili su podložna kontroli organa upravnih vlasti, tretman koji nije nepovoljniji od onog koji njihovi državljani uživaju u pogledu:

a) naknade i drugih uslova zapošljavanja i rada;

b) članstva u sindikatima i uživanje povlastica kolektivnog pregovaranja;

c) smeštaja;

5. da obezbede za takve radnike, koji zakonito borave na njihovoj teritoriji, tretman koji neće biti nepovoljniji od onoga koji uživaju njihovi državljani u pogledu taksi za zapošljavanje, iznosa ili doprinosa koji se plaćaju za zaposlena lica;

6. da što više olakšaju spajanje porodice stranog radnika kome je dozvoljeno da se nastani na toj teritoriji;

7. da obezbede za takve radnike koji zakonito borave na njihovoj teritoriji tretman koji neće biti nepovoljniji od onoga koji uživaju njihovi državljani u pogledu pravnih postupaka koji se tiču pitanja navedenih u ovom članu;

8. da obezbede da takvi radnici koji u skladu sa zakonom borave na njihovoj teritoriji ne budu izbačeni sem ako ugrožavaju nacionalnu bezbednost ili se ogreše o javni interes ili moral;

9. da dozvole, u okviru pravnih ograničenja, transfer delova zarada i ušteda takvih radnika prema njihovoj želji;

10. da prošire zaštitu i pomoć predviđene ovim članom na migrante koji su samostalno zaposleni onoliko koliko su ove mere na njih mogu primeniti.

11. da unaprede ili olakšaju učenje nacionalnog jezika zemlje u kojoj se radnici nalaze, a kada ih ima više bar jednog jezika, radnicima migrantima i članovima njihovih porodica.

12. da unaprede ili olakšaju, koliko je to moguće u praksi, učenje maternjeg jezika radnika migranata za decu radnika migranata.

Član 20— Pravo na jednake mogućnosti i jednak tretman u pitanjima zapošljavanja i posla bez diskriminacije u odnosu na pol

U cilju obezbeđivanja delotvornog uživanja prava na jednake mogućnosti i jednak tretman u pitanjima zapošljavanja i posla bez diskriminacije u odnosu na pol, strane ugovornice preuzele su obavezu da priznaju pravo da preduzmu odgovarajuće mere da osiguraju ili unaprede njegovu primenu u sledećim oblastima:

- a) pristup zapošljavanju, zaštita od otpuštanja i ponovno uključivanje na posao;
- b) profesionalno usmeravanje, obuka, prekvalifikacija i rehabilitacija;
- c) uslovi zapošljavanja ili radni uslovi, uključujući i nadoknadu;
- d) razvoj karijere koji podrazumeva i unapređenja.

Član 21 — Pravo na informisanje i konsultovanje

U cilju obezbeđivanja delotvornog uživanja prava radnika da budu informisani i konsultovani u okviru svojih preduzetništava, strane su preuzele obavezu da usvoje ili podstaknu mere koje bi omogućile radnicima ili njihovim predstavnicima, u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom ili praksom:

- a) da budu informisani u redovnim intervalima ili u odgovarajućem trenutku i na sveobuhvatan način o ekonomskoj i finansijskoj situaciji u preduzetništvu koje ih zapošljava, podrazumevajući da davanje određenih informacija koje može uticati na samo preduzetništvo može da bude uskraćeno ili poverljivo, i
- b) da budu pravovremeno konsultovani o predloženim odlukama koje bi mogle značajno uticati na interese radnika, posebno o onim odlukama koje bi mogle da imaju značajan uticaj na situaciju u pogledu zapošljavanja u preduzetništvu.

Član 22 — Pravo učešća u odlučivanju o radnim uslovima i radnoj sredini i njihovom poboljšavanju

Da bi se osiguralo delotvorno uživanje prava radnika da učestvuju u odlučivanju o radnim uslovima i radnoj sredini i njihovom poboljšavanju u okviru preduzetništva, države članice su preuzele obavezu da usvoje ili podstaknu mere koje bi omogućile radnicima ili njihovim predstavnicima da, u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom i praksom, doprinesu:

- a) odlučivanju o radnim uslovima, organizaciji rada i radnoj sredini i njihovom poboljšavanju;
- b) o zaštiti zdravlja i bezbednosti unutar preduzetništva;
- c) organizaciji društvenih i društveno-kulturnih službi i pogodnosti u okviru preduzetništva;
- d) nadzoru nad sprovođenjem regulative u ovim pitanjima.

Član 23 — Pravo starijih lica na društvenu zaštitu

Da bi se obezbedilo delotvorno uživanje prava starijih lica na društvenu zaštitu, države članice preuzimaju obavezu da usvoje ili podstaknu, bilo direktno ili u saradnji sa javnim i privatnim organizacijama, odgovarajuće mere koje imaju za cilj:

— da omoguće starijim licima da ostanu aktivni članovi društva koliko god je to moguće

- a) adekvatnim materijalnim sredstvima koja bi im omogućila da vode dostojanstven život i da igraju aktivnu ulogu u javnom, društvenom i kulturnom životu;
- b) obezbeđivanjem informacija o uslugama i pogodnostima koja su na raspolaganju starijim licima kao i o mogućnostima da ih iskoriste;

— da omoguće starijim licima da odaberu svoj životni stil i da vode nezavisan život u svom porodičnom okruženju koliko god to žele i mogu, tako što bi se

- a) obezbedio smeštaj u skladu sa njihovim potrebama i zdravstvenom stanju ili da im pruže odgovarajuću podršku za adaptaciju njihovog stambenog smeštaja
- b) obezbedila zdravstvena briga i pogodnosti koje su im potrebne;

— da garantuju starijim licima koja žive u ustanovama u kojima im se pruža odgovarajuća nega da, uz puno poštovanje njihove privatnosti, učestvuju u donošenju odluka koje se tiču životnih uslova u tim ustanovama.

Član 24 — Pravo na zaštitu u slučajevima okončanja zaposlenja

Da bi se osiguralo delotvorno uživanje prava radnika na zaštitu u slučajevima okončanja zaposlenja, strane ugovornice se obavezuju da priznaju:

- a) pravo svih radnika da im se zaposlenje ne okonča bez valjanih razloga koji bi se odnosili na njihove sposobnosti ili ponašanje ili zasnivali na operativnim zahtevima preduzetništva, ustrojstva ili službe.

- b) pravo radnika čije je zaposlenje okončano bez odgovarajućeg razloga na adekvatnu nadoknadu ili odgovarajuću pomoć.

U ovom cilju strane se obavezuju da preuzmu da osiguraju da radnici koji smatraju da je njihovo zaposlenje okončano bez valjanog razloga imaju pravo na žalbu nezavisnom telu.

Član 25 — Pravo radnika na zaštitu njihovih potraživanja u slučaju nesolventnosti poslodavca

Da bi se obezbedilo delotvorno uživanje prava radnika na zaštitu njihovih potraživanja u slučaju nesolventnosti njihovog poslodavca, strane ugovornice preuzimaju obavezu da potraživanja radnika koja proizilaze iz ugovora o zaposlenju ili odnosa zaposlenja, budu zajemčena odgovarajućom ustanovom ili nekim drugim efikasnim oblikom garancije.

Član 26 — Pravo na dostojanstvo na poslu

Kako bi se osiguralo delotvorno uživanje prava svih radnika na zaštitu njihovog dostojanstva na poslu, strane preuzimaju obavezu da, u konsultacijama sa organizacijama poslodavaca i radnika:

1. unaprede svest, informisanost i da sprečavaju seksualno zlostavljanje na radnom mestu ili u vezi posla i da preuzmu sve odgovarajuće mere kako bi zaštitile radnike od takvog ponašanja;

2. unaprede svest, informisanost i da sprečavaju takvo ponašanje koje je za osudu ili je izrazito negativno i ofanzivno protiv pojedinačnog radnika na radnom mestu ili u vezi sa poslom kao i da preuzmu sve mere da zaštite radnike od takvog ponašanja.

Član 27 — Pravo radnika koji imaju odgovornost prema članovima svoje porodice na podjednake mogućnosti i jednak tretman

Kako bi se osiguralo delotvorno uživanje prava na jednakost u mogućnostima i tretmanu zaposlenih muškaraca i žena koji imaju odgovornost prema članovima porodice i između takvih i drugih radnika, strane ugovornice se obavezuju:

1. da preuzmu odgovarajuće mere:

a) da osposobe radnike koji imaju odgovornost prema članovima porodice da se zaposle i očuvaju posao, kao i da se ponovo zaposle posle odsustva do kojeg je došlo zbog ove odgovornosti, uključujući i mere u oblasti profesionalnog usmerenja i obuke;

b) da uzmu u obzir njihove potrebe u smislu uslova zapošljenja i socijalnog osiguranja;

c) da razviju ili da unaprede službe, javne ili privatne, posebno u domenu čuvanja dece ili drugih oblika dečje zaštite;

2. da obezbede mogućnost za bilo kog roditelja da dobije odsustvo tokom kojeg bi se starao o detetu, čija bi se dužina i uslovi određivali u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom, kolektivnim sporazumima ili praksom;

3. da obezbedi da porodične odgovornosti ne mogu, kao takve, predstavljati valjan razlog okončanja zaposlenja.

Član 28 — Pravo radničkih predstavnika na zaštitu u okviru preduzetništva i na pogodnosti koje su im dodeljene

Kako bi se obezbedilo delotvorno uživanje prava radničkih predstavnika da obavljaju svoje funkcije, strane ugovornice su se obavezale da obezbede da u preduzetništvu:

a) oni uživaju efikasnu zaštitu od akata koji su protiv njih usmereni, kao što je otpuštanje samo zbog toga što imaju status radničkih predstavnika u okviru preduzetništva;

b) dobiju takve odgovarajuće pogodnosti kako bi im se omogućilo da sprovedu svoje funkcije brzo i efikasno, pri čemu bi se vodilo računa o industrijskim odnosima zemlje i potrebama, veličini i kapacitetima dotičnog preduzetništva.

Član 29 — Pravo na informisanje i konsultacije u slučajevima kolektivnog otpuštanja

Da bi se osiguralo delotvorno uživanje prava radnika da budu obavešteni i konsultovani u situacijama kolektivnog otpuštanja, strane su preduzele obavezu da osiguraju da poslodavci obaveste i konsultuju radničke predstavnike, blagovremeno i pre nego što dođe do kolektivnog otpuštanja, o načinima i sredstvima da se izbegne kolektivno otpuštanje ili da se ograniči njegovo izbijanje i ublaže njegove posledice, tako što bi se, na primer, pribeglo odgovarajućim socijalnim merama koje bi imale za cilj da posebno olakšaju raspoređivanje dotičnih radnika.

Član 30 — Pravo radnika na zaštitu od siromaštva ili isključenja iz društva

Kako bi se obezbedilo delotvorno uživanje prava na zaštitu od siromaštva i isključenja iz društva, strane se obavezuju:

a) da preuzmu mere, u širem okviru sveobuhvatnog i usklađenog pristupa kako bi se unapredio delotvoran pristup licima koja žive ili su na granici da žive u okolnostima društvenog isključenja ili siromaštva, kao i njihovih porodica na, posebno, zapošljavanje, smeštaj, obuku, obrazovanje, kulturu i socijalnu i medicinsku pomoć;

b) da nadgledaju ove mere kako bi ih po potrebi prilagodile

Član 31 — Pravo na stan

Kako bi se osiguralo delotvorno uživanje prava na stan, strane ugovornice preuzimaju mere koje imaju za cilj:

1. unapređivanje pristupa stambenom smeštaju odgovarajućeg standarda,
2. sprečavanje ili umanjivanje pojave beskućnika, kako bi se ona postepeno uklonila;
3. da učini da cene stambenog smeštaja budu dostupne onima koji nemaju dovoljno sredstava.

Deo III

Član A — Obaveze

1. Uzimajući u obzir član B, svaka od strana ugovornica se obavezala:

a) da smatra deo I ove Povelje kao deklaraciju ciljeva čijem će ostvarenju težiti svim odgovarajućim sredstvima, kako je rečeno u uvodnom stavu ovog dela;

b) da se obavežu na poštovanje makar šest od sledećih devet članova Dela II ove Povelje - članovi 1,5,6,7,12,13,16,19 i 20.

c) da se obavežu na poštovanje još jednog broja članova ili numerisanih stavova dela II Povelje koji može sama da odabere, pod uslovom da ukupni broj članova ili numerisanih stavova na koje se obaveže nije manji od šesnaest članova ili šezdeset tri numerisana stava.

2. Članovi i stavovi koji su odabrani u skladu sa podstavovima b i c stava 1 ovog člana biće dostavljeni Generalnom sekretaru Saveta Evrope u vreme deponovanja instrumenta ratifikacije, pristupanja ili prihvatanja.

3. Svaka strana može, u nekom kasnijem trenutku, izjaviti notom koju uputi Generalnom sekretaru da se obavezuje na poštovanje bilo kojim drugim članovima ili numerisanim stavovima Dela II koje još nije prihvatila u skladu sa uslovima stava 1 ovog člana. Ove naknadno preuzete obaveze smatraće se integralnim delom ratifikacije, pristanka ili prihvatanja i proizvođiće iste efekte od prvog dana meseca pošto istekne ceo mesec dana od datuma takve notifikacije.

4. Svaka strana će održavati sistem inspekcije rada koji odgovara nacionalnim uslovima.

Član B — Veze sa Evropskom socijalnom poveljom i Dodatnim protokolom iz 1988

1. Nijedna strana ugovornica Evropske socijalne povelje ili strana Dodatnog protokola od 5. maja 1988 ne može ratifikovati, pristupiti ili prihvatiti ovu Povelju a da se ne obaveže na poštovanje makar onih odredaba koje korespondiraju sa odredbama Evropske socijalne povelje i, kada to odgovara, Dodatnog protokola na koje se obavezala.

2. Prihvatanje obaveza na osnovu bilo koje odredbe ove Povelje će, od datuma stupanja na snagu ovih obaveza za dotičnu stranu ugovornicu, uticati na to da prestane primena odgovarajućih odredaba Evropske socijalne povelje i, kada to odgovara, Dodatnog protokola u odnosu na dotičnu stranu ugovornicu, u sučaju kada se ona obavezala na poštovanje jednog ili oba ova instrumenta.

Deo IV

Član C — Nadzor nad primenom obaveza sadržanih u ovoj Povelji

Primena pravnih obaveza sadržanih u ovoj Povelji obavljaće se prema istoj proceduri kao i u slučaju Evropske socijalne povelje.

Član D — Kolektivne tužbe

1. Odredbe Dodatnog protokola uz Evropsku socijalnu povelju koje predviđaju sistem kolektivnih tužbi primenjivaće se na obaveze date ovom Poveljom na države koje su ratifikovale pomenuti Protokol.

2. Svaka država koja nije prihvatila Dodatni protokol uz Evropsku socijalnu povelju koji predviđa sistem kolektivnih tužbi, može, u trenutku kada deponuje instrumente ratifikacije, pristupanja ili prihvatanja ove Povelje, ili u bilo kom drugom kasnijem trenutku, izjaviti posebnom notom koju uputi Generalnom sekretaru Saveta Evrope da prihvata nadzor nad poštovanjem obaveza sadržanih u ovoj Povelji u skladu sa procedurom koju predviđa pomenuti Protokol.

Deo V

Član E — Nediskriminacija

Uživanje prava predviđenih ovom Poveljom biće obezbeđeno bez ikakve diskriminacije po osnovu rase, boje, pola, jezika, vere, političkog ili drugog mišljenja, nacionalnog ili socijalnog porekla, zdravlja, pripadnosti nacionalnoj manjini, rođenju ili drugom statusu.

Član F — Derogiranje u vreme rata ili javne opasnosti

1. U vreme rata ili druge javne opasnosti koja ugrožava život nacije, bilo koja strana ugovornica može da preduzme mere koje derogiraju njene obaveze prema ovoj Povelji do obima koji je striktno određen okolnostima date situacije, pod uslovom da takve mere nisu nesaglasne sa njenim drugim obavezama prema međunarodnom pravu.

2. Svaka strana ugovornica koja je koristila pravo derogacije će, u razumnom roku, redovno informisati Generalnog sekretara o merama koje je preduzela i o razlozima zašto ih je preduzela. Ona će, takođe, obavestiti Generalnog sekretara kada takve mere prestanu da budu na snazi i kada odredbe Povelje koje je prihvatila ponovo počnu da se primenjuju.

Član G — Ograničenja

1. Kada se prava i principi navedeni u delu I efikasno ostvaruju, a njihovo efikasno ostvarivanje je predviđeno u delu II, oni neće biti podložni nikakvim ograničenjima ili ograničenjima koji nisu predviđena u tim delovima, osim onih koja su predviđena zakonom i neophodna u demokratskom društvu radi zaštite prava i sloboda drugih ili radi zaštite javnog interesa, nacionalne bezbednosti, javnog zdravlja, ili morala.

2. Ograničenja koja su dopustiva prema ovoj Povelji u odnosu na prava i obaveze sadržane u njoj neće se primenjivati ni u jednu drugu svrhu, osim one radi koje su predviđena.

Član H — Odnosi između Povelje i unutrašnjeg prava ili međunarodnih sporazuma

Odredbe ove Povelje neće dovesti u pitanje unutrašnje pravo ili bilo koji bilateralni ili multilateralni ugovor, konvenciju ili sporazum koji su već na snazi, ili mogu stupiti na snagu, a pružaju povoljniji tretman zaštićenim osobama.

Član I — Sprovođenje u život preuzetih obaveza

1. Bez dovođenja u pitanje metoda primene predviđenih ovim članovima, relevantne odredbe članova od 1. do 31. Dela II ove Povelje sprovodiće se u život:

a) zakonima ili propisima b) sporazumima između poslodavaca ili organizacija poslodavaca sa radničkim organizacijama,

c) kombinacijom ova dva metoda,

d) ostalim odgovarajućim metodama.

2. Smatraće se da je poštovanje obaveza koje proizilaze iz odredaba stavova 1,2,3,4,5 i 7 člana 2, stavova 4,6 i 7 člana 7, stavova 1,2,3 i 5 člana 10 i članova 21 i 22 dela ove Povelje delotvorno ukoliko se ove odredbe primenjuju u skladu sa stavom 1 ovog člana na veliku većinu dotičnih radnika.

Član J — Amandmani

1. Svaki amandman na delove I i II ove Povelje koji imaju za cilj proširenje prava zajemčenih ovom Poveljom kao i bilo koji amandman na delove od III do VI , koji predlože strana ugovornica ili Vladin komitet, biće prosleđen Generalnom sekretaru Saveta Evrope, koji će ga proslediti članicama Povelje.

2. Svaki amandman predložen u skladu sa odredbama prethodnog stava ispitaće Vladin komitet i podneće usvojeni tekst Komitetu ministara na usvajanje posle konsultacija sa Parlamentarnom skupštinom. Pošto ga usvoji Komitet ministara, ovaj tekst će biti prosleđen stranama ugovornicama na prihvatanje.

3. Svaki amandman na delove I i II ove Povelje stupiće na snagu, u odnosu na one strane koje su ga prihvatile, prvog dana u mesecu posle isteka perioda od mesec dana posle datuma kada su tri strane ugovornice obavestile Generalnog sekretara da su ga prihvatile.

U odnosu na bilo koju stranu koja ga kasnije prihvati, amandman će stupiti na snagu prvog dana u mesecu pošto je istekao period od mesec dana od datuma kada je ta strana obavestila Generalnog sekretara o svom pristanku.

4. Bilo koji amandman na delove od III do VI ove Povelje stupiće na snagu prvog dana meseca pošto protekne period od mesec dana od datuma kada su sve države obavestile Generalnog sekretara da ga prihvataju.

Deo VI

Član K — Potpis, ratifikacija i stupanje na snagu

1. Ova Povelja biće otvorena za potpis državama članicama Saveta Evrope. Može biti ratifikovana, prihvaćena ili odobrena. Instrumenti ratifikacije, prihvatanja ili odobravanja biće deponovani kod Generalnog sekretara Saveta Evrope.

2. Ova Povelja će stupiti na snagu prvog dana meseca pošto istekne period od mesec dana posle datuma kada tri države članice Saveta Evrope izraze svoj pristanak da se obavežu Poveljom u skladu sa prethodnim stavom.

3. U pogledu svake države članice koja kasnije izjavi svoju spremnost da se obaveže na poštovanje Povelje, ona će stupiti na snagu prvog dana meseca posle isteka perioda od mesec dana posle datuma deponovanja njenih instrumenata ratifikacije, pristupanja ili prihvatanja.

Član L — Teritorijalna primena

1. Ova Povelja primenjivaće se na matičnu teritoriju svake strane ugovornice. Svaka potpisnica može, u vreme potpisivanja ili deponovanja instrumenata ratifikacije, pristupanja ili prihvatanja, da deklaracijom upućenom Generalnom sekretaru Saveta Evrope odredi teritoriju koju će smatrati svojom matičnom teritorijom za ovu svrhu.

2. Svaka strana ugovornica može, u vreme potpisivanja ili deponovanja instrumenata ratifikacije, pristupanja ili prihvatanja ove Povelje, ili u bilo kom kasnijem trenutku, da putem notifikacije upućene Generalnom sekretaru Saveta Evrope izjavi da će se Povelja proširiti u celini ili delimično na teritoriju koja nije matična ili na teritorije koje se određene navedenom deklaracijom za čije je međunarodne odnose ona odgovorna ili za koje preuzima međunarodnu odgovornost. Ona će u deklaraciji odrediti članove ili stavove dela II Povelje koje prihvata kao obavezujuće u pogledu teritorija navedenih u deklaraciji.

3. Povelja će se proširiti na teritoriju ili teritorije navedene u gorepomenutoj deklaraciji počev od prvog dana meseca posle isteka perioda od mesec dana od datuma kada je Generalni sekretar primio notifikaciju takve deklaracije.

4. Svaka strana ugovornica može kasnije izjaviti notifikacijom upućenom Generalnom sekretaru Saveta Evrope da u pogledu jedne ili više teritorija na koje je Povelja proširena u skladu sa stavom 2 ovog člana, ona prihvata kao obavezujuće sve članove ili numerisane stavove koje još nije prihvatila u pogledu te teritorije ili tih teritorija. Takve obaveze date naknadno smatraće se integralnim delom originalne deklaracije u pogledu teritorije o kojoj je reč, i imaće isti efekat od prvog dana meseca posle isteka perioda od mesec dana posle datuma notifikacije Generalnom sekretaru.

Član M — Otkazivanje

1. Svaka strana ugovornica može otkazati Povelju tek na kraju petogodišnjeg perioda od datuma kada je Povelja za nju stupila na snagu, ili na kraju svakog narednog perioda od dve godine i, u svakom slučaju, šest meseci posle obaveštenja Generalnog sekretar Saveta Evrope, a on će o tome obavestiti druge strane ugovornice.

2. Svaka strana ugovornica može u skladu sa odredbama navedenim u prethodnim stavovima da otkáže svaki član ili stav dela II ove Povelje koji je usvojila, pod uslovom da broj članova ili stavova koji obavezuju stranu ugovornicu nikada nije manji od šesnaest u prethodnom i šezdeset tri u potonjem slučaju, kao i da će ovaj broj članova ili stavova i dalje podrazumevati članove koje je strana ugovornica odabrala medju onima koji su posebno pomenuti u članu A, stav 1, podstav (b).

3. Svaka strana ugovornica može da otkáže postojeću Povelju ili bilo koji od njenih članova ili stavova iz Dela II Povelje, pod uslovima navedenim u stavu 1 ovog člana u pogledu bilo koje teritorije na koju je pomenuta Povelja primenjiva deklaracijom koja je data u skladu sa stavom 2 člana L.

Član N — Dodatak

Dodatak ovoj Povelji biće njen integralni deo.

Član O — Notifikacije

Generalni sekretar Saveta Evrope obavestiće države članice Saveta Evrope i Generalnog direktora Međunarodne organizacije rada o:

- a) svakom potpisu,
- b) svakom deponovanju instrumenata ratifikacije, pristupanja ili prihvatanja
- c) svakom datumu stupanja na snagu ove Povelje u skladu sa članom K
- d) svakom deklaracijom datom u primeni članova A, stavova 2 i 3, D, stavova 1 i 2, F, stava 2 i L stavova 1,2,3 i 4.
- e) svakom amandmanu u skladu sa članom J
- f) svakom otkazivanju u skladu sa članom M
- g) svakom drugom aktu, notifikaciji ili dopisu u vezi sa ovom Poveljom.

Kao svedoci, dolepotpisani, propisno ovlašćeni predstavnici, potpisali su ovu izmenjenu Povelju.

Sačinjeno u Strazburu, 3. maja 1996. godine na engleskom i francuskom jeziku, pri čemu su oba teksta podjednako verodostojna, u jednom primerku koji će biti deponovan u arhiv Saveta Evrope. Generalni sekretar će dostaviti overenu kopiju svakoj državi članici Saveta Evrope i Generalnom direktoru Međunarodne organizacije rada.

Dodatak izmenjenoj Evropskoj socijalnoj povelji

Obim izmenjene Evropske socijalne povelje u pogledu zaštićenih lica

1. Ne dovodeći u pitanje član 12, stav 4 i član 13, stav 4, osobe koje štite članovi od 1 do 17 i od 20 do 31 podrazumevaju i strance samo dok su državljani drugih država članica koji imaju zakonitu dozvolu boravka ili redovan radni odnos u okviru teritorije dotične države, podrazumevajući da bi ove članove trebalo tumačiti u svetlu odredaba članova 18 i 19.

This interpretation would not prejudice the extension of similar facilities to other persons by any of the Parties.

2. Svaka strana će dodeliti licima koja imaju položaj izbeglica prema Konvenciji o statusu izbeglica koja je potpisana 28.jula 1951. godine u Ženevi i Protokolu od 31. januara 1967. godine i zakonito borave na njenoj teritoriji najpovlašćeniji mogući tretman, a u svakom slučaju ne slabiji od položaja u skladu sa obavezama koje su prihvatile države članice pomenute Konvencije i u skladu sa svim ostalim međunarodnim instrumentima koji se primenjuju na ove izbeglice.

3. Svaka strana će dodeliti licima bez državljanstva u smislu Konvencije o statusu lica bez državljanstva, sačinjene u Njujorku 28. septembra 1954. godine, i koji zakonito borave na njenoj teritoriji najpovoljniji mogući tretman, a u svakom slučaju ne manje povoljan od tretmana u skladu sa obavezama koje su strane

prihvatile u skladu sa pomenutim instrumentom i ostalim međunarodnim instrumentima koji se primenjuju na lica bez državljanstva.

Deo I, stav 18 i Deo II, član 18, stav 1

Smatra se da se ove odredbe ne odnose na pitanje ulaska na teritorije strana ugovornica i da ne dovode u pitanje odredbe Evropske konvencije o nastanjivanju koja je potpisana u Parizu 13. decembra 1955. godine.

Deo II

Član 1, stav 2

Ova odredba neće biti tumačena kao zabrana ili ovlašćenje bilo kakve bezbednosne sindikalne klauzule ili prakse.

Član 2, stav 6

Strane mogu osigurati da ove odredbe neće biti primenjivane:

a) na radnike koji imaju ugovorni odnos ili odnos zaposlenja čija ukupna dužina ne prelazi jedan mesec i/ili sa radnom nedeljom koja nije duža od osam časova.

b) kada je ugovor ili odnos zaposlenja uzročne ili specifične prirode ukoliko je, u ovim slučajevima neprimenjivanje opravdano objektivnim razlozima.

Član 3, stav 4

Smatra se da će se, radi ispunjenja ovih odredaba, funkcije, organizacije i uslovi ovih usluga utvrđivati nacionalnim zakonima i propisima, kolektivnim porazumima ili na druge načine koji odgovaraju nacionalnim uslovima.

Član 4, stav 4

Smatra se da ova odredba neće zabraniti hitno otpuštanje u slučaju ozbiljnih prekršaja.

Član 4, stav 5

Smatra se da strana ispunjava obaveze koje podrazumeva ovaj stav ukoliko se ne dozvoljava da velika većina radnika trpi smanjenje plata na osnovu zakona ili kolektivnog ugovora ili samovoljne ocene, uz izuzetak onih lica koja nisu pokrivena ovom odredbom.

Član 6, stav 4

Smatra se da svaka strana može, koliko se to na nju odnosi, da reguliše uživanje prava na štrajk zakonom, pod uslovom da bilo koje drugo ograničenje dotičnog prava može da bude opravdano u skladu sa uslovima koje predviđa član G.

Član 7, stav 2

Ova odredba ne sprečava strane da u svom zakonodavstvu predvide da mlade osobe koje još nisu dosegle minimalni predviđeni uzrast mogu obavljati rad samo ukoliko je takav rad apsolutno neophodan za njihovu profesionalnu obuku i kada se taj rad sprovodi u skladu sa uslovima koje su propisale nadležne vlasti a kada su preuzete mere da se zaštite zdravlje i bezbednost ovih mladih osoba.

Član 7, stav 8

Smatra se da strana ispunjava obavezu predviđenu ovim stavom ukoliko ispunjava dužnost ove obaveze tako što će zakonom predvideti da velika većina osoba mlađih od osamnaest godina neće biti angažovana na noćnom radu.

Član 8, stav 2

Ova odredba neće biti tumačena kao da uspostavlja apsolutnu zabranu. Izuzeci su mogući, na primer, u sledećim slučajevima:

- a) ako je zaposlena žena kriva za nepravilnosti koje opravdavaju prestanak zaposlenja
- b) ako je dotično preduzetništvo prestalo da postoji
- c) ako je istekao period koji je predviđen ugovorom o zaposlenju.

Član 12, stav 4

Reči “zavisno od uslova postavljenih takvim sporazumima” u uvodu ovog stava upotrebljene su da podrazumevaju da se između ostalog da u pogledu pogodnosti koje su dostupne nezavisno od doprinosa od osiguranja, strana može zahtevati okončanje propisanog vremena boravka pre nego što se dodele takve pogodnosti državljanima drugih strana.

Član 13, stav 4

Vlade koje nisu članice Evropske konvencije o socijalnoj i medicinskoj pomoći mogu ratifikovati Povelju u odnosu na ovaj stav ako obezbede državljanima drugih strana tretman koji je u skladu sa odredbama pomenute Konvencije.

Član 16

Smatra se da zaštita predviđena ovom odredbom podrazumeva porodice sa jednim roditeljem.

Član 17

Smatra se da ova odredba štiti sve osobe mlađe od osamnaest godina, osim ako se prema zakonu koji se primenjuje na decu većina ostvaruje ranije, ne dovodeći u pitanje ostale posebne odredbe Povelje, posebno član 7.

Ovo ne podrazumeva obavezu da se obezbedi obavezno obrazovanje do gorepomenutog uzrasta.

Član 19, stav 6

Radi primene ove odredbe, podrazumeva se da izraz “porodica stranog radnika” obuhvata makar bračnog druga i decu koja nisu u braku, sve dok se smatraju maloletnicima u državi u kojoj su i dok zavise od radnika migranata.

Član 20

1. Smatra se da pitanja socijalnog osiguranja, kao i druge odredbe koje se odnose na doprinose u slučaju nezaposlenosti, starosti i opstanka, mogu da budu isključene iz obima ovog člana.

2. Odredbe koje se odnose na zaštitu žena, posebno u pogledu trudnoće, porođaja i perioda posle rođenja deteta, neće se smatrati diskriminacijom o kojoj se govori u ovom članu.

3. Ovaj član neće sprečiti usvajanje posebnih mera koje imaju za cilj uklanjanje de facto nejednakosti.

4. Posao koji se, zbog svoje prirode ili konteksta u kojem se sprovodi, može poveriti samo osobi određenog pola, može biti isključen iz obima ovog člana ili nekih njegovih odredaba. Ova odredba se ne može tumačiti kao zahtev državama da u svoje zakone ili propise unesu listu poslova koji, zbog svoje prirode ili konteksta u kojem se sprovode, mogu biti rezervisani za osobe određenog pola.

Članovi 21 i 22

1. Radi primene ovih članova izraz “radnički predstavnici” označava lica koja kao takve priznaju nacionalno zakonodavstvo ili praksa.

2. Izraz “nacionalno zakonodavstvo ili praksa” obuhvata, prema konkretnoj prilici, pored zakona i propisa, kolektivne sporazume, ostale sporazume između poslodavaca i radnika, običaje, kao i relevantnu sudsku praksu.

3. Radi primene ovih članova izraz “preduzetništvo” podrazumeva skup raznih komponenti, sa ili bez pravne ličnosti, koje proizvode dobra ili usluge radi finansijske dobiti i sa sposobnošću da odredi sopstvenu tržišnu politiku.

4. Smatra se da verske ustanove i njihove institucije mogu da budu isključene iz primene ovih članova, čak i ako se prihvati da su ove ustanove “preduzetništva” u okviru značenja predviđenog stavom 3. Organizacije koje sprovode aktivnosti koje su inspirisane određenim idealima ili rukovođene određenim moralnim konceptima, idealima ili konceptima koji su zaštićeni nacionalnim zakonodavstvom, mogu se isključiti iz primene ovih članova do stepena potrebnog da se zaštiti orijentacija preduzetništva.

5. Ukoliko se u državi prava sadržana u ovim članovima uživaju u različitim organizacijama i preduzetništvima, smatra se da dotična država ispunjava obaveze koje proizilaze iz ovih odredaba.

6. Strane mogu da isključe iz obima primene ovih članova ona preduzetništva koja zapošljavaju manje od određenog broja radnika, što se određuje nacionalnim zakonima ili praksom.

Član 22

1. Ova odredba ne pogađa ni ovlašćenja ni obaveze država u pogledu usvajanja zdravstvenih ili bezbednosnih propisa na radnom mestu, niti ovlašćenja ili odgovornosti tela koja se bave nadzorom nad njihovom primenom.

2. Izraz “društvene i društveno-kulturne službe i pogodnosti” podrazumeva da se odnosi na društvene i društveno/kulturne pogodnosti za radnike koje obezbeđuju neka preduzetništva kao što su socijalna pomoć, sportski tereni, prostorije za majke s decom, biblioteke, dečji kampovi za odmor i drugo.

Član 23, stav 1

Da bi se primenio ovaj stav, izraz “dok god je moguće” odnosi se na fizičke, psihološke i intelektualne kapacitete starijih lica.

Član 24

1. Smatra se da za potrebe ovog člana izraz “okončanje zaposlenja” ili “okončano” znači okončanje zaposlenja na inicijativu poslodavca.

2. Smatra se da ovaj član pokriva sve radnike, ali da strane mogu da isključe deo ili celokupnu zaštitu sledećih kategorija zaposlenih lica:

a) radnike koji su angažovani ugovorom o zaposlenju na određen period ili za određeni zadatak

b) radnike koji prolaze kroz probni rad ili kvalifikacioni period zaposlenja, pod uslovom da je ovo određeno unapred i na razuman rok trajanja.

c) radnike koji su angažovani za poseban zadatak ili na kraći period

3. Radi primene ovog člana, sledeći razlozi neće predstavljati valjane osnove za okončanje zaposlenja

a) članstvo u sindikatu ili sindikalne aktivnosti van radnog vremena ili, uz pristanak poslodavca, u radno vreme

- b) traženje službe, ako se deluje ili se delovalo u svojstvu radničkog predstavnika
- c) podnošenje žalbe ili učešće u postupku protiv poslodavca u kojem se navode kršenja propisa ili obraćanje nadležnim upravnim vlastima,
- d) rasa, boja, pol, bračni status, porodične odgovornosti, trudnoća, vera, političko mišljenje, nacionalno ili socijalno poreklo,
- e) roditeljsko odsustvo,
- f) privremeno odsustvo sa posla usled bolesti ili povrede.

4. Smatra se da će nadoknada ili druga adekvatna pomoć u slučaju okončanja zaposlenja bez valjanih razloga biti određena nacionalnim zakonima ili propisima, kolektivnim sporazumima ili na drugi način koji odgovara nacionalnim uslovima.

Član 25

1. Smatra se da kompetentne nacionalne vlasti mogu, posle konsultacija sa organizacijama poslodavaca i radnika, isključiti određene kategorije radnika iz zaštite koju obezbeđuje ovaj član zbog posebne prirode odnosa zaposlenja.

2. Smatra se da definiciju izraza “nesolventnost” mora da odredi nacionalni zakon ili praksa.

3. Radnička potraživanja o kojima govori ova odredba mogu da uključe barem:

a) radnička potraživanja plata koje se odnose na propisani period, koji ne sme da bude kraći od tri meseca prema sistemu privilegija niti od osam nedelja prema garantovanom sistemu, pre nesolventnosti ili okončanja zaposlenja;

b) radničko potraživanje za plaćene praznične dane, koje je rezultat rada obavljenog tokom godine u kojoj je došlo do nesolventnosti ili okončanja zaposlenja

c) radnička potraživanja u odnosu na iznose u pogledu drugih tipova plaćenog odsustva koje se odnosi na određeni period, koji neće biti kraći od tri meseca prema sistemu privilegija niti kraći od šest nedelja prema garantovanom sistemu, pre insolventnosti ili okončanja zaposlenja.

4. Nacionalni zakoni ili propisi mogu da ograniče zaštitu radničkih potraživanja na propisani iznos, koji će biti na društveno prihvatljivom nivou.

Član 26

Smatra se da ovaj član ne zahteva usvajanje novih zakona.

Smatra se da stav 2 ne pokriva seksualno zlostavljanje.

Član 27

Smatra se da se ovaj član primenjuje na muškarce i žene koji imaju porodičnu odgovornost prema svojoj izdržavanoj deci, kao i prema drugim članovima porodice kojima je očigledno potrebna njihova briga ili podrška kada su takve odgovornosti ograničene njihovim sposobnostima da pripreme, otpočnu ili unaprede ekonomsku aktivnost ili učestvuju u njoj. Izraz, “izdržavana deca” ili “ostali članovi njihovih neposrednih porodica kojima je očigledno potrebna njihova briga ili podrška” podrazumeva lica koja kao takva definiše nacionalno zakonodavstvo dotične države.

Članovi 28 i 29

Da bi se primenio ovaj član, izraz “radnički predstavnici” označava lica koja su kao takva priznata u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom ili praksom.

Deo III

Smatra se da Povelja sadrži pravne obaveze međunarodnog karaktera , čije je sprovođenje u život pod isključivim nadzorom predviđenim delom IV.

Član A, stav 1

Smatra se da numerisani stavovi mogu da obuhvate članove koji se sastoje od samo jednog stava.

Član B, stav 2

U cilju sprovođenja u život stava 2 člana B, odredbe izmenjene Povelje korespondiraju s odredbama Povelje sa istim brojem stava i člana uz izuzetak:

a) člana 3, stav 2 izmenjene Povelje koji korespondira sa članom 3, stavovima 1 i 3 Povelje.

b) člana 3, stava 3 izmenjene Povelje koji korespondira sa članom 3, stavovima 2 i 3 Povelje,

c) člana 10, stav 5 izmenjene Povelje koji korespondira sa članom 10, stav 4 Povelje

d) člana 17, stav 1 izmenjene Povelje, koji korespondira sa članom 17 Povelje.

Deo V

Član E

Diferencirani tretman koji se zasniva na objektivnom i razumnom opravdanju neće se smatrati diskriminatorским.

Član F

Izraz "u vreme rata ili druge javne opasnosti" podrazumevaće i pretnju miru.

Član I

Smatra se da se radnici koji su isključeni u skladu sa dodatkom članovima 21 i 22, ne uzimaju u obzir prilikom određivanja broja dotičnih radnika.

Član J

Izraz "amandman" biće proširen tako da pokrije dodatak novih članova Povelje

MEĐUNARODNI PAKT O EKONOMSKIM, SOCIJALNIM I KULTURNIM PRAVIMA

Države članice ovog pakta smatrajući da, prema principima izraženim u Povelji Ujedinjenih nacija, priznanje dostojanstva koje je bitno za sve članove ljudske porodice i njihovih jednakih i neotuđivih prava predstavlja osnovu slobode, pravde i mira u svetu, uviđajući da ova prava proizilaze iz dostojanstva neodvojivog od čovekove ličnosti, uviđajući da se, prema Opštoj deklaraciji o pravima čoveka, ideal slobodnog ljudskog bića, oslobođenog straha i bede, može postići samo ako se stvore uslovi koji omogućavaju svakome da uživa svoja ekonomska, socijalna i kulturna prava i svoja građanska i politička prava, smatrajući da Povelja Ujedinjenih nacija nameće državama obavezu da unapređuju opšte i stvarno poštovanje čovekovih prava i sloboda, vodeći računa o činjenici da pojedinac ima dužnost prema drugome i prema zajednici kojoj pripada i da je dužan da se zalaže za unapređenje i poštovanje prava priznatih ovim paktom, dogovorile su se o sledećim članovima:

PRVI DEO

Član 1.

1. Svi narodi imaju pravo na samoopredeljenje. Na osnovu ovog prava, oni slobodno određuju svoj politički status i slobodno obezbeđuju svoj ekonomski, socijalni i kulturni razvoj.
2. Da bi postigli svoje ciljeve, svi narodi mogu slobodno da raspolažu svojim bogatstvima i svojim prirodnim izvorima, bez štete po obaveze koje proističu iz međunarodne privredne saradnje, zasnovane na principu uzajamnog interesa i međunarodnog prava. Jedan narod ne može ni u kom slučaju da bude lišen svojih vlastitih sredstava za život.
3. Države članice ovog pakta, uključujući tu i one države koje su odgovorne za upravljanje nesamostalnim teritorijama i teritorijama pod starateljstvom, dužne su da pomažu ostvarenje prava naroda na samoopredeljenje i da poštuju ovo pravo shodno odredbama Povelje Ujedinjenih nacija.

DRUGI DEO

Član 2.

1. Svaka država članica ovog pakta obavezuje se da i pojedinačno i putem međunarodne pomoći i saradnje, naročito na ekonomskom i tehničkom polju, a koristeći u najvećoj mogućoj meri svoje raspoložive izvore preduzima korake kako bi se postepeno postiglo puno ostvarenje prava priznatih u ovom paktu svim odgovarajućim sredstvima, posebno uključujući donošenje zakonodavnih mera.
2. Države članice ovog pakta se obavezuju da garantuju da će sva prava koja su u njemu formulisana biti ostvarivana bez ikakve diskriminacije zasnovane na rasi, boji, polu, jeziku, veri, političkom mišljenju ili kakvom drugom mišljenju, nacionalnom ili socijalnom poreklu, imovinskom stanju, rođenju ili kakvoj drugoj okolnosti.
3. Vodeći na odgovarajući način računa o pravima čoveka i svojoj nacionalnoj privredi, zemlje u razvoju mogu da odrede u kojoj će meri garantovati licima koja nisu njeni državljani ekonomska prava priznata ovim paktom.

Član 3.

Države članice ovog pakta obavezuju se da obezbede jednako pravo muškarcima i ženama da uživaju sva ekonomska, socijalna i kulturna prava koja su nabrojana u ovom paktu.

Član 4.

Države članice ovog pakta priznaju da, u pogledu uživanja prava koje država

obezbeđuje prema ovom paktu, država može da ograniči ta prava samo zakonom i to u onoj meri koja je u saglasnosti sa prirodom ovih prava i isključivo u cilju unapređenja opšteg blagostanja u demokratskom društvu.

Član 5.

1. Nijedna odredba ovog pakta ne može se tumačiti kao da sadrži bilo kakvo pravo za neku državu, grupaciju ili pojedinca da obavlja neku delatnost ili da vrše neki akt u cilju rušenja prava ili slobode priznate ovim paktom ili da zavode veća ograničenja od onih predviđenih ovim paktom.

2. Ne priznaje se nikakvo ograničenje ili odstupanje od osnovnih prava čoveka koja su priznata ili važe u svakoj zemlji prema zakonima, konvencijama, propisima ili običajima, pod izgovorom da ih ovaj pakt ne priznaje ili ih priznaje u manjoj meri.

TREĆI DEO

Član 6.

1. Države članice ovog pakta priznaju pravo na rad, koje obuhvata pravo koje ima svako lice na mogućnost zarađivanja kroz slobodno izabran ili prihvaćen rad, i preduzimaju odgovarajuće mere za očuvanje ovog prava.

2. Među mere koje svaka država članica ovog pakta treba da preduzme u cilju punog ostvarenja ovog prava spadaju programi tehničke i stručne orijentacije i obuke, politika i metodi za postizanje stalnog ekonomskog, socijalnog i kulturnog razvoja i pune proizvodne zaposlenosti u uslovima koji čoveku garantuju uživanje osnovnih političkih i ekonomskih sloboda.

Član 7.

Države članice ovog pakta priznaju pravo koje ima svako lice da se koristi pravičnim i povoljnim uslovima za rad koji naročito obezbeđuju:

4

a) nagradu koja minimalno obezbeđuje svim radnicima:

i) pravičnu zaradu i jednaku nagradu za rad i iste vrednosti bez ikakve razlike; posebno, žene moraju da imaju garanciju da uslovi njihovog rada nisu gori od uslova koje koriste muškarci i primaju istu nagradu kao oni za isti rad;

ii) pristojan život za njih i njihovu porodicu shodno odredbama ovog pakta;

b) higijensko-tehničku zaštitu na radu;

c) istu mogućnost za sve da napreduju u svom radu u višu odgovarajuću kategoriju, vodeći računa jedino o navršenim godinama službe i o sposobnostima;

d) odmor, razonodu, razumno ograničenje radnog vremena i povremena plaćena odsustva, kao i naknadu za praznične dane.

Član 8.

1. Države članice ovog pakta obavezuju se da obezbede:

a) pravo koje ima svako lice da sa drugima osniva sindikate i da se učlani u sindikat po svom izboru, uz jedini uslov da pravila budu utvrđena od strane zainteresovane organizacije, u cilju unapređenja i zaštite ekonomskih i socijalnih interesa.

Ostvarivanje ovog prava može biti predmet jedino ograničenja predviđenih zakonom i koja predstavljaju potrebne mere u demokratskom društvu, u interesu nacionalne bezbednosti ili javnog poretka, ili zaštite prava i sloboda drugoga;

b) pravo koje imaju sindikati da stvaraju udruženja i nacionalne saveze i pravo koje ovi imaju na stvaranje međunarodnih sindikalnih organizacija ili na učlanjivanje u njih;

c) pravo koje imaju sindikati da slobodno obavljaju svoju delatnost, bez drugog ograničenja osim onog koje predviđa zakon, a koje predstavlja potrebnu meru u demokratskom društvu, u interesu nacionalne bezbednosti ili javnog poretka, ili radi zaštite prava i sloboda drugoga;

d) pravo na štrajk, koje se ostvaruje prema zakonima svake zemlje.

2. Ovaj član ne sprečava da se vršenje ovih prava od strane članova oružanih snaga, policije ili državne uprave, podvrgne zakonskim ograničenjima.

3. Nijedna odredba ovog člana ne dopušta državama članicama Konvencije Međunarodne organizacije rada od 1948. godine o sindikalnoj slobodi i zaštiti sindikalnog prava da donosi zakonske mere koje bi narušavale ili da primenjuju

zakon na način koji bi narušavao garancije predviđene navedenom konvencijom.

Član 9.

Države članice ovog pakta priznaju pravo svakom licu na socijalno obezbeđenje, uključujući tu socijalno osiguranje.

5

Član 10.

Države članice ovog pakta priznaju da:

1. Treba da bude pružena što šira zaštita i pomoć porodici koja je prirodni i osnovni sastavni deo društva, posebno za njeno obrazovanje i za ono vreme za koje ona snosi odgovornost za izdržavanje i vaspitanje dece o kojima se brine. Na sklapanje braka budući supružnici moraju slobodno pristati.
2. Treba da bude pružena posebna zaštita majkama za razumno vreme pre i posle rođenja dece. Zaposlene majke treba da uživaju, za vreme ovog perioda, plaćeno odsustvo ili odsustvo uz odgovarajuća davanja iz socijalnog osiguranja.
3. Treba preduzeti posebne mere zaštite i pomoći u korist dece i mladih, bez ikakve diskriminacije iz rodbinskih ili drugih razloga. Deca i omladina moraju da budu zaštićeni od ekonomske i socijalne eksploatacije. Zakonom treba da se zabrani zapošljavanje na poslovima koji su takve prirode da mogu da izlože opasnosti njihov moral ili njihovo zdravlje, da dovedu u opasnost njihov život ili da naškode njihovom normalnom razvoju. Države treba isto tako da utvrde granice starosti ispod kojih je plaćeni rad dečije radne snage zakonom zabranjen i kažnjiv.

Član 11.

1. Države članice ovog pakta priznaju pravo svakom licu na životni standard dovoljan za njega samog i njegovu porodicu, ubrajajući tu i dovoljnu hranu, odeću i smeštaj, kao i stalno poboljšanje njegovih uslova života. Države članice će preduzeti odgovarajuće mere radi obezbeđenja ostvarenja ovog prava i u tom cilju one priznaju bitni značaj slobodno izabrane međunarodne saradnje.
2. Države članice ovog pakta, priznajući osnovno pravo koje ima svako lice na zaštitu od gladi, doneće pojedinačno ili kroz međunarodnu saradnju, potrebne mere uključujući tu i konkretne programe:
 - a) za poboljšanje metoda proizvodnje, očuvanja i podele prehrambenih proizvoda kroz puno korišćenje tehničkih i naučnih znanja, kroz širenje vaspitnih principa o ishrani, razvitak ili reformu agrarnih sistema tako da obezbede što je moguće bolje osposobljavanje i korišćenje prirodnih bogatstava;
 - b) za obezbeđenje pravične raspodele svetskih prehrambenih bogatstava u odnosu na potrebe, vodeći računa o problemima koji se postavljaju kako u zemljama uvoznicama tako i u zemljama izvoznicama prehrambenih proizvoda.

Član 12.

1. Države članice ovog pakta priznaju pravo koje ima svako lice na najbolje psihičko i mentalno zdravlje koje može da postigne.
2. Mere koje će države članice ovog pakta preduzeti u cilju obezbeđenja punog ostvarenja ovog prava treba da obuhvate mere potrebne radi obezbeđenja:
 - a) smanjenja broja mrtвороđene dece i smrtnosti dece, kao i zdrav razvitak deteta;
 - b) poboljšanja svih vidova higijene sredine i industrijske higijene;
 - 6
 - c) profilaksije i lečenja epidemičkih, endemičkih, profesionalnih i drugih oboljenja, kao i borbu protiv ovih bolesti;
 - d) stvaranja uslova za obezbeđenje svima lekarskih usluga i pomoći u slučaju bolesti.

Član 13.

1. Države članice ovog pakta priznaju svakom licu pravo na obrazovanje. One se slažu da obrazovanje treba da ima za cilj pun razvoj ljudske ličnosti i dostojanstva i da pojača poštovanje prava čoveka i osnovnih sloboda. One su saglasne osim toga da obrazovanje treba da omogući svakom licu da igra korisnu ulogu u slobodnom društvu, da potpomaže razumevanje, toleranciju i prijateljstvo između svih naroda i svih rasnih, etničkih ili verskih grupa i da podstiče razvoj delatnosti Ujedinjenih nacija na očuvanju mira.

2. Države članice ovog pakta priznaju da u cilju obezbeđenja punog korišćenja ovog prava:
- a) osnovno školovanje mora da bude obavezno i svima dostupno besplatno;
 - b) srednje školovanje, u svojim raznim vidovima uključujući tu i srednje tehničko i stručno školovanje, treba da bude opšte i dostupno svima kroz odgovarajuće mere, a naročito kroz postupno uvođenje besplatnog školovanja;
 - c) više školovanje treba da bude dostupno svima podjednako, zavisno od sposobnosti svakoga, kroz odgovarajuća sredstva, a naročito kroz postupno uvođenje besplatnog školovanja;
 - d) osnovno obrazovanje treba da bude podsticano ili pojačano što je moguće više, za lica koja nisu dobila osnovno obrazovanje ili koja ga nisu dobila u potpunosti;
 - e) treba aktivno raditi na razvoju školske mreže na svim stupnjevima, uspostaviti adekvatan sistem stipendija i stalno poboljšavati materijalne uslove nastavnog osoblja.
3. Države članice ovog pakta se obavezuju da poštuju slobodu roditelja i, u datom slučaju, zakonskih staratelja, da izaberu za svoju decu i druge ustanove koje mogu da se propišu ili da se usvoje od strane države po pitanju školovanja i da obezbede versko i moralno vaspitanje svoje dece prema svojim sopstvenim ubeđenjima.
4. Nikakva se odredba iz ovog člana ne može tumačiti kao da narušava slobodu pojedinca i pravnih lica da osnivaju i upravljaju školama pod uslovom da principi izneti u tački 1. ovog člana budu poštovani i da obrazovanje koje pružaju ove škole bude u skladu sa minimalnim normama koje može da propiše država.

Član 14.

Svaka država članica ovog pakta koja, u trenutku kada postaje članica, nije još mogla da obezbedi u svojoj metropoli ili na teritorijama pod svojom upravom, obaveznu i besplatnu osnovnu nastavu obavezuje se da izradi i donese u roku od dve godine iscrpan plan mera potrebnih za postupno ostvarenje, u razumnom broju godina koje utvrdi taj plan, punu primenu principa obaveznog besplatnog osnovnog školovanja za sve.

7

Član 15.

1. Države članice ovog pakta priznaju svakom prava:
- a) da učestvuje u kulturnom životu;
 - b) da se koristi dostignućima nauke i njihovom primenom;
 - c) da uživa zaštitu moralnih i materijalnih interesa koji proističu iz svake naučne, književne ili umetničke proizvodnje čiji je on autor.
2. Mere koje države članice ovog pakta budu preduzele u cilju obezbeđenja punog korišćenja ovog prava moraju da obuhvataju mere koje su potrebne za obezbeđenje očuvanja, razvitka i širenja nauke i kulture.
3. Države članice ovog pakta se obavezuju da poštuju slobodu neophodnu za naučno istraživanje i stvaralačku delatnost.
4. Države članice ovog pakta priznaju koristi koje treba da budu rezultati jačanja i razvitka međunarodne saradnje i veza na polju nauke i kulture.

ČETVRTI DEO

Član 16.

1. Države članice ovog pakta obavezuju se da podnesu, prema odredbama ovog dela pakta, izveštaje o merama koje budu usvojile kao i o napretku postignutom u cilju obezbeđenja poštovanja prava priznatih u Paktu.
2. a) Svi izveštaji se upućuju generalnom sekretaru Organizacije ujedinjenih nacija koji dostavlja njihovu kopiju ekonomskom i socijalnom savetu na razmatranje u skladu sa odredbama ovog pakta.
- b) Generalni sekretar Organizacije ujedinjenih nacija dostavlja isto tako specijalizovanim ustanovama kopiju izveštaja ili odgovarajuće delove izveštaja koje su uputile države članice ovog pakta koje su takođe članovi navedenih specijalizovanih ustanova ukoliko se ovi izveštaji ili delovi izveštaja odnose na pitanja

u vezi sa nadležnostima ovih ustanova u skladu sa njihovim zakonodavnim aktima.

Član 17.

1. Države članice ovog pakta podnose svoje izveštaje po etapama, prema programu koji će izraditi Ekonomski i socijalni savet u roku od jedne godine računajući od dana stupanja na snagu ovog pakta, pošto bude konsultovao države članice i zainteresovane specijalizovane ustanove.

2. Izveštaji mogu da iznesu faktore i teškoće koje ometaju ove države da u potpunosti izvrše svoje obaveze predviđene u ovom paktu.

3. U slučaju da je država članica ovog pakta već uputila Organizaciji ujedinjenih nacija ili nekoj specijalizovanoj ustanovi obaveštenja po tom pitanju, neće biti potrebno da se umnožavaju obaveštenja i biće dovoljno pozvati se na ova obaveštenja.

8

Član 18.

Na osnovu odgovornosti koje su mu date Poveljom Ujedinjenih nacija po pitanju prava čoveka i osnovnih sloboda, Ekonomski i socijalni savet može da zaključi sporazume sa specijalizovanim ustanovama radi podnošenja izveštaja u vezi sa postignutim napretkom u pogledu poštovanja odredaba ovog pakta koji ulaze u okvir njihove delatnosti. Ovi izveštaji mogu da obuhvate podatke o odlukama i preporukama usvojenim od strane nadležnih organa specijalizovanih ustanova po pitanju sprovođenja ovih mera.

Član 19.

Ekonomski i socijalni savet može da vrati Komisiji za prava čoveka radi opšteg proučavanja i preporuke ili radi informacije, ako je potrebno, izveštaje po pitanju prava čoveka koje dostavljaju države shodno čl. 16. i 17. i izveštaje po pitanju prava čoveka koje dostavljaju specijalizovane ustanove prema članu 18. ovog pakta.

Član 20.

Države članice ovog pakta i zainteresovane Specijalizovane ustanove mogu da podnesu Ekonomskom i socijalnom savetu primedbe o svakoj preporuci opšteg karaktera učinjenoj shodno članu 19. ovog pakta ili o svakoj napomeni preporuke opšteg karaktera u izveštaju Komisije o pravima čoveka ili u svakom drugom dokumentu navedenom u tom izveštaju.

Član 21.

Ekonomski i socijalni savet može, s vremena na vreme, da podnese Generalnoj skupštini izveštaje koji sadrže preporuke opšteg karaktera i pregled obaveštenja koja su dobijena od država članica ovog pakta i specijalizovanih ustanova o preduzetim merama i postignutom napretku radi obezbeđenja opšteg poštovanja prava priznatih u ovom paktu.

Član 22.

Ekonomski i socijalni savet može da skrene pažnju ostalim organima Organizacije ujedinjenih nacija, njihovim pomoćnim organima i zainteresovanim specijalizovanim ustanovama koje se bave pružanjem tehničke pomoći, na svako pitanje koje je pokrenuto u izveštajima navedenim u ovom delu ovog pakta a koje može da pomogne ovim organima da se izjasne, svaki u oblasti svoje nadležnosti, o umerenosti međunarodnih mera koje mogu da doprinesu stvarnom i postupnom sprovođenju ovog pakta.

Član 23.

Države članice ovog pakta su saglasne da mere međunarodnog karaktera koje imaju za cilj da obezbede ostvarenje prava priznatih u ovom paktu obuhvataju naročito zaključivanje konvencija, usvajanje preporuka, davanje tehničke pomoći i organizovanje, zajedno sa zainteresovanim vladama, regionalnih i tehničkih sastanaka radi konsultovanja i proučavanja.

9

Član 24.

Nijedna odredba ovog pakta ne može se tumačiti kao da narušava odredbe Povelje Ujedinjenih nacija i ustava specijalizovanih ustanova, koje određuju odgovornosti

raznih organa Organizacije ujedinjenih nacija i specijalizovanih ustanova u pogledu pitanja koja su obrađena u ovom paktu.

Član 25.

Nijedna odredba ovog pakta ne može se tumačiti kao da narušava pravo koje pripada svim narodima na puno i slobodno uživanje i korišćenje njihovih bogatstava i prirodnih izvora.

PETI DEO

Član 26.

1. Ovaj pakt otvoren je za potpisivanje svakoj državi članici Organizacije ujedinjenih nacija ili članu bilo koje specijalizovane ustanove, svakoj državi članici Statuta Međunarodnog suda pravde, kao i svakoj drugoj državi koju pozove Generalna skupština Ujedinjenih nacija da postane članica ovog pakta.
2. Ovaj pakt podleži ratifikovanju, a ratifikacioni instrumenti se deponuju kod generalnog sekretara Organizacije ujedinjenih nacija.
3. Ovaj pakt je otvoren za pristupanje svakoj državi pomenutoj u tački 1. ovog člana.
4. Pristupanje se vrši deponovanjem instrumenta o pristupanju kod generalnog sekretara Organizacije ujedinjenih nacija.
5. Generalni sekretar Organizacije ujedinjenih nacija obaveštava sve države koje su potpisale ovaj pakt ili koje su mu pristupile o deponovanju svakog ratifikacionog instrumenta ili instrumenta o pristupanju.

Član 27.

1. Ovaj pakt stupa na snagu tri meseca posle dana deponovanja kod generalnog sekretara Organizacije ujedinjenih nacija trideset petog ratifikacionog instrumenta ili instrumenta o pristupanju.
2. Za svaku državu koja ratifikuje ovaj pakt ili mu pristupi posle deponovanja trideset petog ratifikacionog instrumenta ili instrumenta o pristupanju, ovaj pakt stupa na snagu tri meseca po deponovanju ratifikacionog instrumenta ili instrumenta o pristupanju od strane države.

Član 28.

Odredbe ovog pakta se primenjuju, bez ikakvog ograničenja i izuzetka, na sve ustavne jedinice federativnih država.

Član 29.

1. Svaka država članica ovog pakta može da predloži izmenu i dopunu i da izmenjen i dopunjen tekst deponuje kod generalnog sekretara Organizacije ujedinjenih nacija.

10
Generalni sekretar dostavlja tada sve nacрте izmena i dopuna državamа članicama ovog pakta, tražeći da mu naznače da li žele da se sazove konferencija država članica radi razmatranja ovih nacрта i njihovih izglasavanja. Ako se najmanje jedna trećina država izjasni za ovo sazivanje, generalni sekretar saziva konferenciju pod okriljem Organizacije ujedinjenih nacija. Svaka izmena i dopuna koju usvoji većina država koje su prisutne i koje glasaju na konferenciji dostavlja se na usvajanje Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija.

2. Ove izmene i dopune stupaju na snagu kada ih odobri Generalna skupština Ujedinjenih nacija i prihvati, prema svojim ustavnim pravilima, dvotrećinska većina država članica ovog pakta.
3. Kada ove izmene i dopune stupe na snagu, obavezne su za države članice koje su ih usvojile, a ostale države članice ostaju vezane odredbama ovog pakta i svakom drugom dopunom i izmenom koja kasnije bude usvojena.

Član 30.

Nezavisno od saopštenja predviđenih u tački 5. člana 26. ovog pakta generalni sekretar Organizacije ujedinjenih nacija obaveštava sve države pomenute u tački 1. tog člana:

- a) o potpisima stavljenim na ovaj pakt i ratifikacionim instrumentima i instrumentima o pristupanju deponovanim prema članu 26. ovog pakta;
- b) o datumu stupanja na snagu ovog pakta prema članu 27. i o datumu stupanja na

snagu izmena i dopuna predviđenih u članu 29. ovog pakta.

Član 31.

1. Ovaj pakt, čiji su engleski, kineski, španski, francuski i ruski tekst podjednako verodostojni, deponuje se u arhivu Organizacije ujedinjenih nacija.

2. Generalni sekretar Organizacije ujedinjenih nacija dostavlja overenu kopiju ovog pakta svim državama navedenim u članu 26. ovog pakta.

U potvrdu čega su niže potpisani, propisno ovlašćeni od svojih vlada, potpisali ovaj pakt, koji je otvoren za potpisivanje u Njujorku, devetnaestog decembra hiljadu devet stotina šezdeset šeste godine."

Glava IX Socijalna politika

Član 156

Radi postizanja ciljeva iz člana 151 i uz poštovanje drugih odredbi iz Ugovora, Komisija podstiče saradnju između država članica i olakšava koordinaciju njihovih aktivnosti na polju socijalne politike iz ovog poglavlja, naročito u stvarima koje se odnose na:

- zapošljavanje
- zakon o radu i radnim uslovima
- osnovno i napredno stručno usavršavanje
- socijalnu sigurnost
- prevenciju profesionalnih nesreća i bolesti
- profesionalnu zdravstvenu zaštitu
- pravo na udruživanje i kolektivno pregovaranje između poslodavaca i radnika.

U tom cilju, Komisija blisko saraduje sa državama članicama na izradi studija, pruža mišljenja i organizuje konsultacije kako o problemima koji se javljaju na nacionalnom tako i o onim koji se odnose na međunarodne organizacije, a naročito inicirajući da se za cilj postavi uspostavljanje smjernica i indikatora, organizovanje razmjene najboljih praksi, i pripremanje potrebnih elemenata za periodični monitoring i eavluaciju.O tome se Evropski Parlament u potpunosti izvještava.

Prije davanja mišljenja predviđenih u ovom članu, Komisija se konsultije sa Ekonomskim i socijalnim komitetom.

UNIVERZALNA DEKLARACIJA O LJUDSKIM PRAVIMA *

UVOD

Pošto je priznavanje urođenog dostojanstva i jednakih i neotuđivih prava svih članova ljudske porodice temelj slobode, pravde i mira u svetu;

pošto je nepoštovanje i preziranje ljudskih prava vodilo varvarskim postupcima, koji su vređali savest čovečanstva, i pošto je stvaranje sveta u kojem će ljudska bića uživati slobodu govora i ubeđenja i biti slobodna od straha i nestašice proglašeno kao najviša težnja svakog čoveka;

pošto je bitno da ljudska prava budu zaštićena pravnim poretkom kako čovek ne bi bio primoran da kao krajnjem izlazu pribegne pobuni protiv tiranije i ugnjetavanja;

pošto je bitno da se podstiče razvoj prijateljskih odnosa među narodima;

pošto su narodi Ujedinjenih nacija u Povelji ponovo proglasili svoju veru u osnovna ljudska prava, u dostojanstvo i vrednost čovekove ličnosti i ravnopravnost muškaraca i žena i pošto su odlučili da podstiču društveni napredak i poboljšaju uslove života u većoj slobodi;

pošto su se države članice obavezale da u saradnji s Ujedinjenim nacijama obezbede opšte poštovanje i primenu ljudskih prava i osnovnih sloboda;

pošto je opšte shvatanje ovih prava i sloboda od najveće važnosti za puno ostvarenje ove obaveze;

Generalna Skupština proglašava

ovu Univerzalnu deklaraciju o ljudskim pravima kao zajednički standard koji treba da postignu svi narodi i sve nacije da bi svaki pojedinac i svaki organ društva, imajući ovu Deklaraciju stalno na umu, težio da učenjem i vaspitavanjem doprinese poštovanju ovih prava i sloboda i da postupnim unutrašnjim i međunarodnim merama obezbedi njihovo opšte i stvarno priznanje i poštovanje kako među narodima samih država članica, tako i među narodima onih teritorija koje su pod njihovom upravom.

Član 1.

Sva ljudska bića rađaju se slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima. Ona su obdarena razumom i svešću i treba jedni prema drugima da postupaju u duhu bratstva.

Član 2.

* Usvojena i proglašena rezolucijom Generalne skupštine Ujedinjenih nacija 217 (III) od 10. decembra 1948. godine: 48 država je glasalo za, nijedna protiv, dok je 8 bilo suzdržano (uključujući Jugoslaviju, Saudijsku Arabiju, Južnu Afriku i SSSR).

Svakom pripadaju sva prava i slobode proglašene u ovoj Deklaraciji bez ikakvih razlika u pogledu rase, boje, pola, jezika, veroispovesti, političkog ili drugog mišljenja, nacionalnog ili društvenog porekla, imovine, rođenja ili drugih okolnosti. Dalje, neće se praviti nikakva razlika na osnovu političkog, pravnog ili međunarodnog statusa zemlje ili teritorije kojoj neko lice pripada, bilo da je ona nezavisna, pod starateljstvom, nesamoupravna, ili da joj je suverenost na ma koji drugi način ograničena.

Član 3.

Svako ima pravo na život, slobodu i bezbednost ličnosti.

Član 4.

Niko se ne sme držati u ropstvu ili potčinjenosti: ropstvo i trgovina robljem zabranjeni su u svim oblicima.

Član 5.

Niko se ne sme podvrgnuti mučenju ili svirepom, nečovečnom ili ponižavajućem postupku ili kažnjavanju.

Član 6.

Svako ima pravo da svuda bude priznat kao pravni subjekt.

Član 7.

Svi su pred zakonom jednaki i imaju pravo bez ikakve razlike na podjednaku zaštitu zakona. Svi imaju pravo na jednaku zaštitu protiv bilo kakve diskriminacije kojom se krši ova Deklaracija i protiv svakog podsticanja na ovakvu diskriminaciju.

Član 8.

Svako ima pravo na delotvorni pravni lek pred nadležnim nacionalnim sudovima protiv dela kojima se krše osnovna prava koja su mu priznata ustavom ili zakonima.

Član 9.

Niko ne sme biti proizvoljno uhapšen, pritvoren, niti proteran.

Član 10.

Svako ima potpuno jednako pravo na pravično javno suđenje pred nezavisnim i nepristrasnim sudom koji će odlučiti o njegovim pravima i obavezama, i o osnovanosti svake krivične optužbe protiv njega.

Član 11.

1. Svako ko je optužen za krivično delo ima pravo da se smatra nevinim dok se na osnovu zakona krivica ne dokaže na javnom pretresu na kojem su mu obezbeđena sva jamstva potrebna za njegovu odbranu.

2. Niko se ne sme osuditi za dela ili propuštanja koja nisu predstavljala krivično delo po unutrašnjem ili međunarodnom pravu u vreme kada su izvršena. Isto tako ne sme se izricati teža kazna od one koja se mogla primeniti u vreme kada je krivično delo izvršeno.

Član 12.

Niko se ne sme izložiti proizvoljnom mešanju u privatni život, porodicu, stan ili prepisku, niti napadima na čast i ugled. Svako ima pravo na zaštitu zakona protiv ovakvog mešanja ili napada.

Član 13.

1. Svako ima pravo na slobodu kretanja i izbora stanovanja u granicama pojedine države.
2. Svako ima pravo da napusti svaku zemlju, uključujući svoju vlastitu, i da se vrati u svoju zemlju.

Član 14.

1. Svako ima pravo da traži i uživa u drugim zemljama azil od proganjanja.
2. Na ovo pravo se ne može pozvati u slučaju gonjenja koje se istinski odnosi na krivična dela nepolitičke prirode ili na postupke protivne ciljevima i načelima Ujedinjenih nacija.

Član 15.

1. Svako ima pravo na državljanstvo.
2. Niko ne sme samovoljno biti lišen svog državljanstva niti prava da promeni državljanstvo.

Član 16.

1. Punoletni muškarci i žene, bez ikakvih ograničenja u pogledu rase, državljanstva ili veroispovesti, imaju pravo da sklope brak i da zasnuju porodicu. Oni su ravnopravni prilikom sklapanja braka, za vreme njegovog trajanja i prilikom njegovog razvoda.
2. Brak se može sklopiti samo uz slobodan i potpun pristanak lica koja stupaju u brak.
3. Porodica je prirodna i osnovna ćelija društva i ima pravo na zaštitu države i društva.

Član 17.

1. Svako ima pravo da poseduje imovinu, sam i u zajednici s drugima.
2. Niko ne sme biti samovoljno lišen svoje imovine.

Član 18.

Svako ima pravo na slobodu misli, savesti i veroispovesti; ovo pravo uključuje slobodu promene veroispovesti ili uverenja i slobodu da čovek sam ili u zajednici s drugima, javno ili privatno, manifestuje svoju veru ili uverenje podučavanjem, običajima, molitvom i obredom.

Član 19.

Svako ima pravo na slobodu mišljenja i izražavanja, što obuhvata i pravo da ne bude uznemiravan zbog svog mišljenja, kao i pravo da traži, prima i širi obaveštenja i ideje bilo kojim sredstvima i bez obzira na granice.

Član 20.

1. Svako ima pravo na slobodu mirnog okupljanja i udruživanja.
2. Niko se ne može primorati da pripada nekom udruženju.

Član 21.

1. Svako ima pravo da učestvuje u upravljanju javnim poslovima svoje zemlje, neposredno ili preko slobodno izabраниh predstavnika.
2. Svako ima pravo da na ravnopravnoj osnovi stupa u javnu službu u svojoj zemlji.
3. Volja naroda je osnova državne vlasti: ova volja treba da se izražava na povremenim i slobodnim izborima, koji će se sprovesti opštim i jednakim pravom glasa, tajnim glasanjem ili odgovarajućim postupkom kojim se obezbeđuje sloboda glasanja.

Član 22.

Svako, kao član društva, ima pravo na socijalno osiguranje i pravo da ostvaruje privredna, društvena i kulturna prava neophodna za svoje dostojanstvo i za slobodan razvoj svoje ličnosti, uz pomoć države i putem međunarodne saradnje, a u skladu sa organizacijom i sredstvima svake države.

Član 23.

1. Svako ima pravo na rad, na slobodan izbor zaposlenja, na pravične i zadovoljavajuće uslove rada i na zaštitu od nezaposlenosti.
2. Svako, bez ikakve razlike, ima pravo na jednaku platu za jednaki rad.
3. Svako ko radi ima pravo na pravednu i zadovoljavajuću naknadu koja njemu i njegovoj porodici obezbeđuje egzistenciju koja odgovara ljudskom dostojanstvu i koja će, ako bude potrebno, biti upotpunjena drugim sredstvima socijalne zaštite.
4. Svako ima pravo da osniva sindikat i učlanjuje se u njega radi zaštite svojih interesa..

Član 24.

Svako ima pravo na odmor i razonodu, uključujući razumno ograničenje radnog vremena i povremeno plaćeni odmor.

Član 25.

1. Svako ima pravo na standard života koji obezbeđuje zdravlje i blagostanje, njegovo i njegove porodice, uključujući hranu, odeću, stan i lekarsku negu i potrebne socijalne službe, kao i pravo na osiguranje u slučaju nezaposlenosti, bolesti, onesposobljenja,

udovištva, starosti ili drugih slučajeva gubljenja sredstava za izdržavanje usled okolnosti nezavisnih od njegove volje.

2. Majke i deca imaju pravo na naročito staranje i pomoć. Sva deca, rođena u braku ili van njega, uživaju jednaku socijalnu zaštitu.

Član 26.

1. Svako ima pravo na obrazovanje. Obrazovanje treba da bude besplatno bar u osnovnim i nižim školama. Osnovno obrazovanje je obavezno. Tehničko i stručno obrazovanje treba da bude svima podjednako dostupno na osnovu njihove sposobnosti.

2. Obrazovanje treba da bude usmereno ka punom razvitku ljudske ličnosti i učvršćivanju poštovanja ljudskih prava i osnovnih sloboda. Ono treba da unapređuje razumevanje, trpeljivost i prijateljstvo među svim narodima, rasnim i verskim grupama, kao i delatnost Ujedinjenih nacija za održanje mira.

3. Roditelji imaju prvenstveno pravo da biraju vrstu obrazovanja za svoju decu.

Član 27.

1. Svako ima pravo da slobodno učestvuje u kulturnom životu zajednice, da uživa u umetnosti i da učestvuje u naučnom napretku i u dobrobiti koja otuda proističe.

2. Svako ima pravo na zaštitu moralnih i materijalnih interesa koji proističu iz svakog naučnog, književnog ili umetničkog dela čiji je on tvorac.

Član 28.

Svako ima pravo na društveni i međunarodni poredak u kojem prava i slobode objavljeni u ovoj Deklaraciji mogu biti potpuno ostvareni.

Član 29.

1. Svako ima obaveze prema zajednici u kojoj je jedino moguć slobodan i pun razvitak njegove ličnosti.

2. U vršenju svojih prava i sloboda svako se može podvrgnuti samo onim ograničenjima koja su predviđena zakonom isključivo u cilju obezbeđenja potrebnog priznanja i poštovanja prava i sloboda drugih, kao i zadovoljenja pravičnih zahteva morala, javnog poretka i opšteg blagostanja u demokratskom društvu.

3. Ova prava i slobode se ni u kom slučaju ne mogu ostvarivati protivno ciljevima i načelima Ujedinjenih nacija.

Član 30.

Nijedna odredba ove Deklaracije ne može se tumačiti kao pravo za ma koju državu, grupu ili lice da obavlja bilo koju delatnost ili da vrši bilo kakvu radnju usmerenu na rušenje prava i sloboda koji su u njoj sadržani

DIREKTIVA 2008/94/EZ EUROPSKOGA PARLAMENTA I VIJEĆA

od 22. listopada 2008.

o zaštiti zaposlenika u slučaju insolventnosti njihova poslodavca

(Kodificirana verzija)

(Tekst značajan za EGP)

EUROPSKI PARLAMENT I VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o osnivanju Europske zajednice, a posebno njegov članak 137. stavak 2.,

uzimajući u obzir prijedlog Komisije,

uzimajući u obzir mišljenje Europskoga gospodarskoga i socijalnoga odbora¹,

nakon savjetovanja s Odborom regija,

djelujući u skladu s postupkom iz članka 251. Ugovora²,

budući da:

(1) Direktiva Vijeća 80/987/EEZ od 20. listopada 1980. o zaštiti zaposlenika u slučaju insolventnosti njihova poslodavca³ nekoliko je puta značajno izmijenjena⁴. U interesu jasnoće i racionalnosti navedenu Direktivu treba kodificirati.

(2) Povelja Zajednice o temeljnim socijalnim pravima radnika, donesena 9. prosinca 1989., navodi u točki 7. da dovršetak unutarnjeg tržišta mora dovesti do poboljšanja uvjeta života i rada radnika u Zajednici i da to poboljšanje prema potrebi mora obuhvatiti razvoj određenih aspekata propisa o zapošljavanju, kao što su postupci za kolektivne otpremnine i oni propisi koji se odnose na stečajeve.

(3) Potrebno je osigurati zaštitu zaposlenika u slučajevima insolventnosti njihovih poslodavaca te osigurati minimalni stupanj zaštite, posebno kako bi se jamčila isplata njihovih nepodmirenih potraživanja, vodeći računa o potrebi uravnoteženoga gospodarskoga i

¹ SL C 161, 13.7.2007., str. 75.

² Mišljenje Europskoga parlamenta od 19. lipnja 2007. (SL C 146 E, 12.6.2008., str. 71.) i Odluka Vijeća od 25. rujna 2008.

³ SL L 283, 28.10.1980., str. 23.

⁴ Vidi Prilog I., dio A i dio B.

socijalnoga razvoja u Zajednici. Radi toga, države članice trebaju osnovati tijelo koje jamči isplatu nepodmirenih potraživanja predmetnih zaposlenika.

(4) Kako bi se osigurala jednaka zaštita predmetnih zaposlenika, stanje insolventnosti treba definirati u svijetlu zakonodavnih trendova u državama članicama, a taj koncept bi također trebao obuhvatiti i stečajne postupke koji nisu likvidacija. Kako bi utvrdile odgovornost jamstvene ustanove, u tom bi kontekstu države članice trebale propisati da kada stanje insolventnosti uzrokuje nekoliko stečajnih postupaka, takvu situaciju treba tretirati kao jedinstveni stečajni postupak.

(5) Trebalo bi osigurati da zaposlenici na koje se odnosi Direktiva Vijeća 97/81/EZ od 15. prosinca 1997. o Okvirnom sporazumu o radu sa skraćenim radnim vremenom koji su sklopili UNICE, CEEP i ETUC¹, Direktiva Vijeća 1999/70/EZ od 28. lipnja 1999. o okvirnom sporazumu o radu na određeno vrijeme koju su sklopili ETUC, UNICE i CEEP² i Direktiva Vijeća 91/383/EEZ od 25. lipnja 1991. o dopunama mjera za poticanje poboljšanja sigurnosti i zdravlja na radu radnika zaposlenih na određeno vrijeme ili privremeno zaposlenih radnika³, budu obuhvaćeni ovom Direktivom.

(6) Kako bi se zaposlenicima osigurala pravna sigurnost u slučaju insolventnosti poduzeća koja svoje aktivnosti obavljaju u više država članica i kako bi se ojačala prava zaposlenika u skladu s praksom Suda Europskih zajednica, treba donijeti odredbe koje izričito navode koje su ustanove odgovorne za rješavanje zahtjeva za isplatu u tim slučajevima, te za cilj suradnje između nadležnih upravnih tijela država članica postaviti brzo rješavanje neisplaćenih potraživanja zaposlenika. Nadalje, potrebno je osigurati pravilnu provedbu predmetnih rješenja tako da se predvidi suradnja nadležnih upravnih tijela u državama članicama.

(7) Države članice mogu ograničiti odgovornost jamstvenih ustanova. Ta ograničenja moraju biti usklađena sa socijalnim ciljem Direktive i mogu voditi računa o različitim razinama potraživanja.

(8) Kako bi se olakšalo identificiranje stečajnih postupaka, posebno u situacijama koje imaju prekogranični karakter, za države članice treba donijeti odredbu o obavještanju Komisije i ostalih država članica o vrstama stečajnih postupaka u kojima je potrebna intervencija jamstvene ustanove.

(9) Budući da države članice ne mogu u dovoljnoj mjeri postići cilj akcije koju treba poduzeti te se on stoga može bolje postići na razini Zajednice, Zajednica može donijeti mjere u skladu s načelom supsidijarnosti iz članka 5. Ugovora. U skladu s načelom proporcionalnosti, koje je utvrđeno u tom članku, ova Direktiva ne prekoračuje ono što je nužno za ostvarenje toga cilja.

(10) Komisija treba Europskome parlamentu i Vijeću podnijeti izvješće o provedbi i primjeni ove Direktive, posebno s obzirom na nove oblike zapošljavanja koji se pojavljuju u državama članicama.

(11) Ova Direktiva ne bi trebala dovoditi u pitanje obveze koje države članice imaju u vezi s rokovima za prijenos u nacionalno zakonodavstvo i primjenu Direktiva iz Priloga I. dijela C,

DONIJELI SU OVU DIREKTIVU:

¹ SL L 14, 20.1.1998., str. 9.

² SL L 175, 10.7.1999., str. 43.

³ SL L 206, 29.7.1991., str. 19.

POGLAVLJE I.

OPSEG I DEFINICIJE

Članak 1.

1. Ova Direktiva primjenjuje se na potraživanja zaposlenika koja su nastala iz ugovora o radu ili radnih odnosa i koja postoje prema poslodavcima koji su insolventni u smislu članka 2. stavka 1.

2. Države članice mogu iznimno isključiti potraživanja određenih kategorija zaposlenika iz opsega ove Direktive, na temelju postojanja drugih oblika jamstva, ukoliko je utvrđeno da ona tim osobama nude stupanj zaštite jednak onome koji bi proizašao iz ove Direktive.

3. Ako se takva odredba već primjenjuje u njihovom nacionalnom zakonodavstvu, države članice mogu i dalje iz opsega ove Direktive isključivati:

(a) kućne pomoćnice/nike zaposlene od strane fizičkih osoba;

(b) ribare, plaćene po dijelu ulova.

Članak 2.

1. Za potrebe ove Direktive smatra se da je poslodavac insolventan ako je podnesen zahtjev za otvaranjem kolektivnog stečajnog postupka zbog insolventnosti poslodavca, kako je predviđeno zakonima i drugim propisima države članice, i uključuje djelomično ili potpuno oduzimanje imovine poslodavca te imenovanje stečajnog upravitelja ili osobe koja obavlja slično zaduženje, te ako je tijelo koje je nadležno u skladu s navedenim odredbama:

(a) donijelo odluku o otvaranju stečajnog postupka; ili

(b) utvrdilo da je poduzeće ili djelatnost poslodavca definitivno zatvoreno te da raspoloživa imovina nije dovoljna kao jamstvo za otvaranje stečajnog postupka.

2. Ova Direktiva ne dovodi u pitanje nacionalno pravo koje se odnosi na definiciju izraza „zaposlenik“, „poslodavac“, „plaćanje“, „pravo kojim se prenosi trenutno potraživanje“ i „pravo kojim se prenosi buduće potraživanje“.

Ipak, države članice iz opsega ove Direktive ne mogu isključiti:

(a) zaposlenike sa skraćenim radnim vremenom u smislu Direktive 97/81/EZ;

(b) zaposlenike s ugovorom o radu na određeno vrijeme u smislu Direktive 1999/70/EZ;

(c) zaposlenike u privremenom radnom odnosu u smislu članka 1. stavka 2. Direktive 91/383/EEZ.

3. Države članice ne smiju odrediti minimalno trajanje ugovora o radu ili radnoga odnosa, kako bi zaposlenici imali pravo na potraživanja iz ove Direktive.

4. Ova Direktiva ne sprečava države članice da prošire zaštitu zaposlenika i na ostale slučajeve insolventnosti, kao na primjer u slučaju kada su plaćanja stvarno trajno obustavljena, koji se utvrđuju postupcima različitima od onih koji se navode u stavku 1., kako je predviđeno nacionalnim zakonodavstvom.

Ipak, takvim se postupcima ne stvara jamstvena obveza za ustanove drugih država članica u slučajevima iz Poglavlja IV.

POGLAVLJE II.

ODREDBE O JAMSTVENIM USTANOVAMA

Članak 3.

Države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi osigurale da jamstvene ustanove jamče, ovisno o članku 4., isplatu nepodmirenih potraživanja zaposlenika koja su nastala iz ugovora o radu ili radnih odnosa, uključujući, gdje je to predviđeno nacionalnim zakonodavstvom, isplatu otpremnina nakon prestanka radnog odnosa.

Zahtjevi za isplatu koje je preuzela jamstvena ustanova smatraju se nepodmirenim potraživanjima u odnosu na razdoblje prije i/ili, prema potrebi, nakon datuma koji su odredile države članice.

Članak 4.

1. Države članice mogu ograničiti odgovornost jamstvenih ustanova iz članka 3.

2. Ako države članice iskoriste mogućnost iz stavka 1., one navode trajanje razdoblja za koje jamstvena ustanova treba podmiriti nepodmirena potraživanja. Ipak, to razdoblje ne može biti kraće od razdoblja koje pokriva naknada za posljednja tri mjeseca radnog odnosa prije i/ili nakon datuma iz drugog stavka članka 3.

Države članice mogu to minimalno razdoblje od tri mjeseca uključiti u referentno razdoblje u trajanju od najmanje šest mjeseci.

Države članice čije referentno razdoblje nije kraće od 18 mjeseci, mogu ograničiti razdoblje za koje jamstvena ustanova podmiruje nepodmirena potraživanja na osam tjedana. U tom se slučaju za izračun minimalnog razdoblja koriste ona razdoblja koja su najpovoljnija za zaposlenika.

3. Države članice mogu odrediti gornje granice za plaćanja od strane jamstvene ustanove. Te gornje granice ne smiju pasti ispod razine koja je u skladu sa socijalnim ciljem ove Direktive.

Ako države članice iskoriste ovu mogućnost, obavještavaju Komisiju o metodama koje su koristile prilikom određivanja gornje granice.

Članak 5.

Države članice utvrđuju detaljna pravila za organizaciju, financiranje i rad jamstvenih ustanova, posebno u skladu sa sljedećim načelima:

(a) imovina ustanova mora biti neovisna o obrtnom kapitalu poslodavca i nedostupna u stečajnom postupku;

(b) poslodavci moraju doprinositi financiranju, osim ako financiranje u potpunosti ne preuzmu tijela javne vlasti;

(c) obveze ustanova ne smiju ovisiti o tome da li su obveze o njihovom financiranju ispunjene ili ne.

POGLAVLJE III.

ODREDBE O SOCIJALNOJ SIGURNOSTI

Članak 6.

Države članice mogu odrediti da se članci 3., 4. i 5. ne primjenjuju na doprinose unutar nacionalnoga sustava obveznog socijalnog osiguranja ili unutar sustava dodatnog mirovinskog osiguranja ili među-osiguranja čiji je pokrovitelj poslodavac, izvan nacionalnih sustava obveznog socijalnog osiguranja.

Članak 7.

Ako poslodavac ustanovama socijalnog osiguranja ne uplaćuje obvezne doprinose u okviru nacionalnog sustava obveznog socijalnog osiguranja, prije nego što postane insolventan države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi osigurale da to ne utječe negativno na prava koja zaposlenici imaju kod tih osiguravajućih ustanova, ako je poslodavac uplaćivao doprinose zaposlenicima prilikom isplate naknade za rad.

Članak 8.

Države članice osiguravaju poduzimanje potrebnih mjera za zaštitu interesa zaposlenika i osoba koje su na dan nastanka insolventnosti poslodavca već napustile njegovo poduzeće ili djelatnost, koji se odnose na prava kojima se prenose trenutna ili buduća potraživanja davanja iz mirovinskog sustava, uključujući i davanja za nadživjele članove obitelji, u okviru dodatnog mirovinskog osiguranja ili među-osiguranja čiji je pokrovitelj poslodavac, izvan nacionalnih sustava obveznog socijalnog osiguranja.

POGLAVLJE IV.

ODREDBE O MEĐUDRŽAVNIM SITUACIJAMA

Članak 9.

1. Ako se neko poduzeće čija se aktivnost odvija na području najmanje dvije države članice nalazi u stanju insolventnosti u smislu članka 2. stavka 1., za isplatu nepodmirenih potraživanja zaposlenika zadužena je ustanova u onoj državi članici na čijem području ti zaposlenici rade ili uobičajeno rade.

2. Opseg prava zaposlenika određuje se zakonom kojim je reguliran rad nadležne jamstvene ustanove.

3. Države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi osigurale da se, u slučajevima iz stavka 1. ovog članka, odluke koje se donose u kontekstu stečajnih postupaka iz članka 2. stavka 1. , koji su pokrenuti u drugoj državi članici, uzimaju u obzir prilikom utvrđivanja stanja insolventnosti poslodavca u smislu ove Direktive.

Članak 10.

1. Za potrebe primjene članka 9., države članice predviđaju dijeljenje značajnih podataka između svojih nadležnih upravnih tijela i/ili jamstvenih ustanova navedenih u prvome stavku članka 3., pri čemu se posebno mora omogućiti obavještanje ustanove nadležne za isplatu nepodmirenih potraživanja zaposlenika.

2. Države članice obavještavaju Komisiju i ostale države članice o kontakt podacima svojih nadležnih upravnih tijela i/ili jamstvenih ustanova. Komisija osigurava javnu dostupnost tih podataka.

POGLAVLJE V.

OPĆE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 11.

Ova Direktiva ne utječe na pravo država članica da primjene ili uvedu zakone i druge propise koje su povoljnije za zaposlenike.

Primjena ove Direktive ni pod kojim uvjetima ne predstavlja dovoljnu osnovu za regresiju u odnosu na trenutačno stanje u državama članicama i u odnosu na opću razinu zaštite zaposlenika u područjima obuhvaćenima ovom Direktivom.

Članak 12.

Ova Direktiva ne utječe na pravo država članica da:

- (a) poduzmu potrebne mjere kako bi izbjegle zlouporabe;
- (b) odbiju ili umanje odgovornost iz prvog stavka članka 3. ili jamstvenu obvezu iz članka 7., ako se utvrdi da je ispunjenje te obveze neopravdano zbog postojanja posebnih veza između zaposlenika i poslodavca i zajedničkih interesa, koji su doveli do tajnog dogovora među njima;
- (c) odbiju ili umanje odgovornost iz prvog stavka članka 3. ili jamstvenu obvezu iz članka 7. u slučajevima gdje je zaposlenik, sam ili zajedno sa svojim bliskim rođacima, bio vlasnik značajnog dijela poslodavčevog poduzeća ili djelatnosti i imao značajan utjecaj na njegovo poslovanje.

Članak 13.

Države članice obavještavaju Komisiju i ostale države članice o vrstama nacionalnih stečajnih postupaka koji su obuhvaćeni ovom Direktivom, i svim izmjenama koje se na nju odnose.

Komisija objavljuje ove obavijesti u *Službenom listu Europske unije*.

Članak 14.

Države članice Komisiji dostavljaju tekst zakona i drugih propisa koje donesu u području na koje se odnosi ova Direktiva.

Članak 15.

Najkasnije do 8. listopada 2010. Komisija dostavlja Europskome parlamentu i Vijeću izvješće o provedbi i primjeni članka 1. do 4., članka 9. i 10., članka 11. drugog stavka, članka 12. točke (c) i članka 13. i 14. u državama članicama.

Članak 16.

Stavlja se izvan snage Direktiva 80/987/EEZ, kako je izmijenjena aktima iz Priloga I., ne dovodeći u pitanje obveze država članica vezane uz rokove za prijenos Direktiva iz Priloga I. dijela C. u nacionalno zakonodavstvo i njihovu primjenu.

Upućivanje na Direktivu stavljenju izvan snage tumači se kao upućivanje na ovu Direktivu i čita se se u skladu s korelacijskom tablicom iz Priloga II.

Članak 17.

Ova Direktiva stupa na snagu dvadesetog dana od objave u *Službenom listu Europske unije*.

Članak 18.

Ova je Direktiva upućena državama članicama.

Sastavljeno u Strasbourgu 22. listopada 2008.

Za Europski parlament

Predsjednik

H.-G. PÖTTERING

Za Vijeće

Predsjednik

J.-P. JOUYET

PRILOG I.

DIO A

Direktiva stavljena izvan snage s uzastopnim izmjenama

(iz članka 16.)

Direktiva Vijeća 80/987/EEZ (SL L 283, 28.10.1980., str. 23.).

Direktiva Vijeća 87/164/EEZ (SL L 66, 11.3.1987., str. 11.).

Direktiva 2002/74/EZ Europskoga parlamenta i Vijeća (SL L 270, 8.10.2002., str. 10.).

DIO B.

Akt o izmjeni koji se ne stavlja izvan snage

(iz članka 16.)

Akt o pristupanju iz 1994.

DIO C.

Rokovi za prijenos u nacionalno zakonodavstvo i primjenu

(iz članka 16.)

Direktiva	Rok za prijenos	Datum primjene
80/987/EEZ	23. listopada 1983.	
87/164/EEZ		1. siječnja 1986.
2002/74/EZ	7. listopada 2005.	

PRILOG II.

Korelacijska tablica

Direktiva 80/987/EEZ	Ova Direktiva
članak 1.	članak 1.
članak 2.	članak 2.
članak 3.	članak 3.
članak 4.	članak 4.
članak 5.	članak 5.
članak 6.	članak 6.
članak 7.	članak 7.
članak 8.	članak 8.
članak 8.a	članak 9.
članak 8.b	članak 10.
članak 9.	članak 11.
članak 10.	članak 12.
članak 10.a	članak 13.
članak 11. stavak 1.	-
članak 11. stavak 2.	članak 14.
članak 12.	-
-	članak 15.
-	članak 16.
-	članak 17.
članak 13.	članak 18.
-	Prilog I.

-

Prilog II.